

ЗАКОН

О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту у складу са овим законом и посебним законима.

Циљ закона

Члан 2.

Овим законом остварују се следећи циљеви:

- 1) заштита, очување и унапређење биолошке (генетичке, специјске и екосистемске), геолошке и предеоне разноврсности;
- 2) усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже;
- 3) одрживо коришћење и/или управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз очување природних вредности и равнотеже природних екосистема;
- 4) благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до трајног осиромашења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као и поремећаја са негативним последицама у природи;
- 5) утврђивање и праћење стања у природи;
- 6) унапређење стања нарушених делова природе и предела.

Примена закона

Члан 3.

Одредбе овога закона не примењују се у случају сузбијања и спречавања непосредне опасности по живот или здравље људи или имовину, спашавања људи и имовине и то само док трају наведене околности које се утврђују посебним актом надлежног органа.

Значење израза

Члан 4.

Поједини изрази употребљени у овом закону имају следеће значење:

- 1) *активност у природи* је свако привремено или трајно деловање човека на природу које може нарушити природну равнотежу, ако то деловање није у циљу заштите и очувања природе;

2) *алохтона врста* је врста која је у екосистеме наших подручја доспела намерним или ненамерним уношењем;

3) *аутохтона врста* је врста која је природно распрострањена у екосистемима наших подручја;

4) *биолошка разноврсност (биодиверзитет)* јесте свеукупност гена, врста и екосистема на Земљи или неком јасно одређеном подручју;

5) *врста* је група природних јединки односно популација у оквиру којих се јединке међусобно слободно укрштају и дају плодно потомство, а репродуктивно су изоловане од других група јединки односно популација;

6) *геолошка разноврсност (геодиверзитет)* јесте скуп геолошких формација и структура, појава и облика геолошке грађе и геоморфолошких карактеристика различитог састава и начина постанка и разноврсних палеоекосистема мењаних у простору под утицајима унутрашњих и спољашњих геодинамичких чинилаца током геолошког времена;

7) *геонаслеђе* су све геолошке, геоморфолошке, педолошке и посебне археолошке вредности настале током формирања литосфере, њеног морфолошког уобличавања и међузависности природе и људских култура, које представљају укупну геолошку разноврсност и имају научни значај за проучавање развоја Земље;

8) *генотип фосила* је типична врста за неки род фосила, којој припадају све индивидуе у оквиру те врсте рода и која одговара холотипу;

9) *генетичка разноврсност* је укупан број и укупна разноврсност гена, односно генетичких информација садржаних у свим појединачним врстама биљака, животиња, гљива и микроорганизама;

10) *генски фонд* је укупан број гена или количина генетске информације коју поседују сви чланови популације сексуално репродуктивних организама;

11) *генетички материјал* је сваки материјал биљног, животињског, микробског или другог порекла који садржи функционалне јединице наслеђивања;

12) *дериват* је органски или неоргански продукт живих организама, парогови јелена, кљове вепра, оклоп корњаче и друго;

13) *дивља врста* је врста из природе која није била под утицајем човека и нема последица насталих укрштањем и/или селекцијом или узгојним активностима;

14) *минералне друзе* су кристали који се јављају као скуп исте или различите врсте који леже на заједничкој подлози;

15) *евидентирана природна добра* су подручја, врсте и покретна природна документа од значаја за заштиту, а за која није покренут или спроведен поступак заштите;

16) *еколошка мрежа* је скуп међусобно повезаних или просторно блиских заштићених подручја и еколошки значајних подручја који омогућава слободни проток гена и битно доприноси очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности и унутар које се делови повезују природним или вештачким еколошким коридорима;

17) *еколошки коридор* је еколошка путања и/или веза која омогућава кретање јединки популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог и који чини део еколошке мреже;

18) *еколошки значајно подручје* је подручје које битно доприноси очувању биолошке разноврсности;

19) *екосистем (биогеоценоза)* јесте структурно, функционално и динамички сложен и јединствен еколошки систем у коме се међусобно прожимају утицаји биотопа и биоценозе (абиогена и биогена);

20) *ендемична врста* је врста чије је распрострањење ограничено на одређено јасно дефинисано географско подручје;

21) *ex situ заштита* је активна мера заштите врста која обухвата активности на очувању, гајењу и размножавању врста на местима ван њихових природних станишта, као што су ботаничке баште, баште, вртови, арборетуми, алпинетуми, зоолошки вртови, акваријуми, тераријуми, банке гена, семена, плодова и вегетативних делова, као и специјализоване лабораторије;

22) *животна заједница (биоценоза)* јесте скуп свих популација које живе заједно на истом станишту (биотопу) које граде функционалне заједнице;

23) *замка* је средство намењено за задржавање, хватање или усмрћивање животиња;

24) *заштита природе* је низ мера и активности усредсређених на спречавање оштећења природе, природних вредности и природне равнотеже;

25) *заштићене врсте* су органске врсте које су заштићене законом;

26) *заштићена подручја* јесу подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску и/или предеону разноврсност и због тога се актом о заштити проглашавају заштићеним подручјима од општег интереса;

27) *заштићена природна добра* су заштићена подручја, заштићене врсте и покретна заштићена природна документа;

28) *зоолошки врт* је било која трајна установа где се држе дивље врсте животиња ради излагања јавности седам или више дана годишње, са изузетком циркуса, продавница кућних љубимаца и установа које не излажу јавности значајан број животиња или врста;

29) *инвазивна врста* је страна врста која уношењем и/или ширењем угрожава друге врсте и укупну биолошку разноврсност;

30) *индикаторска врста* је врста осетљива на промене услова у животној средини која се због тога може користити за процену општег стања природе и животне средине;

31) *интродукција* је намерно или ненамерно уношење врсте на територију и у екосистеме у којима до тада није живела;

32) *in situ заштита* је активна мера заштите која обухвата заштиту популација врсте на природном станишту, очување природних екосистема, очување и опоравак популација на њиховим природним стаништима, као и очување појава геодиверзитета на месту настанка или налазишта стена, руда, минерала, кристала и фосила;

33) *ишчезла врста* је она врста за коју нема сумње да је и последњи примерак ишчезао;

34) *ишчезла врста у природи* је она врста које више нема у природи али се јединке могу наћи у зоолошким вртovima, ботаничким баштама и другим местима, а које се могу ex situ методама узгајати за потребе реинтродукције;

35) *кишобран врсте* су врсте чијом заштитом уједно штитимо и већи број других врста на истом станишту, а које су мање познате или их је тешко штитити на други начин;

36) *кључне врсте* су оне врсте чије присуство или одсуство има суштински ефекат на остатак биоценозе (екосистема);

37) *корисник заштићеног подручја* је правно лице, предузетник, физичко лице или други субјекат који у заштићеном природном подручју обавља послове, делатности, односно користи природно добро и/или његове ресурсе, погодности и одлике;

38) *крајње угрожена врста* је врста суочена са највишом вероватноћом ишчезавања у природи у непосредној будућности, што се утврђује у складу са међународно прихваћеним критеријумима;

39) *кристал* је сваки минерал који има правилну унутрашњу грађу и правилан спољашњи облик и огледа се у геометријски правилним, глатким и сјајним површима и/или пљоснима;

40) *лектотип* је примерак из типске серије који представља дупликат холотипа, а сакупљен је кад и холотип;

41) *локални ендемит* је врста ужег распрострањења које не прелази величину једне биогеографске провинције;

42) *минерали* су самородни хомогени хемијски елементи или једињења у виду кристализоване или аморфне материје, одређене структуре, облика и састава, који нису минералне сировине;

43) *одрживо коришћење природних добара и/или ресурса* је коришћење компонената биодиверзитета или геодиверзитета на начин и у обиму који не води ка дугорочном смањењу биодиверзитета, односно геодиверзитета, одржавајући њихов потенцијал ради задовољења потреба и тежњи садашњих и будућих генерација;

44) *очување природе* је низ мера и активности које се спроводе ради заштите или обнављања природних станишта и популација дивљих врста у циљу очувања њиховог повољног стања, природних екосистема и предеоне разноврсности;

45) *оштећење природе* јесте појава настала услед мењања природних процеса у толикој мери да је нарушена природна равнотежа или су уништене природне вредности. Оштећење природе може бити узроковано природним и вештачким процесима, појавама и непогодама (клизишта, одрони, земљотреси, поплаве, пожари итд.);

46) *паратип* је примерак врсте који је одређен пре описивања номиналне врсте;

47) *план управљања заштићеног подручја* је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја;

48) *планови управљања природним ресурсима и добрима* су планске и/или програмске основе за управљање, газдовање и коришћење природних ресурса и добара у привредне, социјалне и еколошке намене и/или сврхе прописане на основу посебних закона;

49) *пећински накит* су различити облици и појаве таложења кристалног калцијум карбоната у спелеолошким објектима (сталактити, хеликтити, сталагмити, стубови, саливи, драперије, кадице и друго);

50) *пећински седимент* је у спелеолошким објектима наталожен или на други начин одложен речни материјал (песак, шљунак), глина, дробина, блокови стена и бигар;

51) *повољно стање врсте* је стање у којем популације врсте имају перспективу дугорочног опстанка као животно способни део природног еколошког система и када се еколошко подручје распрострањености врсте не смањује нити постоји вероватноћа да ће се у предвидљивој будућности смањити;

52) *повољно стање природног станишта* је стање природног станишта у којем је његово подручје распрострањености стабилно или је у порасту, када су специфична структура и функције неопходне за дугорочно очување присутни или ће бити присутни у предвидљивој будућности и када је статус заштите њихових типичних врста повољан. Природно станиште је угрожено ако није у повољном стању и/или му прети нестанак;

53) *покретна заштићена природна документа* су делови геолошког, палеонтолошког и биолошког наслеђа који имају изузетан научни и образовни значај;

54) *популација* је просторно и временски интегрисана група јединки исте врсте која располаже заједничким скупом наследних фактора, насељава одређени простор, припада одређеном екосистему, а у оквиру које су јединке међусобно повезане првенствено односима репродукције;

55) *праћење стања (мониторинг)* јесте планско, систематско и континуално праћење стања природе, односно делова биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као део целовитог система праћења стања елемената животне средине у простору и времену;

56) *предео* је одређена територија чији карактер представља специфичан спој природних и створених вредности карактеристичних за дати регион;

57) *предеони елемент* је најмања, релативно хомогена еколошка јединица структуре предела, било природног или антропогеног порекла;

58) *предеона разноврсност* је структурираност простора настала у интеракцији (међудејству) природних и/или створених предеоних елемената одређених биолошких, климатских, геолошких, геоморфолошких, педолошких, хидролошких, културно-историјских и социолошких обележја;

59) *природа* представља јединство геосфере и биосфере, изложено атмосферским променама и различитим утицајима и обухвата природна добра и природне вредности које се исказују биолошком, геолошком и предеоном разноврсношћу;

60) *природне вредности* су природни ресурси као обновљиве или необновљиве геолошке, хидролошке и биолошке вредности који се, директно или индиректно, могу користити или употребити, а имају реалну или потенцијалну економску вредност и природна добра као делови природе који заслужују посебну заштиту;

61) *природна равнотежа* је стање међусобно уравнотежених односа и утицаја живих бића међу собом и с њиховим стаништем. Природна равнотежа је нарушена, када се поремети квантитативна или квалитативна структура животних заједница, оштети или уништи станиште, уништи или промени способност деловања еколошког састава, прекине међусобна повезаност

појединих еколошких састава или проузрокује значајнија изолованост појединих популација;

62) *рањива врста* је она врста која се суочава с високом вероватноћом да ће ишчезнути у природним условима у некој средње блиској будућности;

63) *режим заштите* јесте скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра;

64) *реинтродукција* је метод заштите и очувања биолошке разноврсности вештачким враћањем врсте на некадашња станишта са којих је ишчезла или на станишта на којима је бројност њене популације драстично смањена;

65) *реликтна врста* је она врста која је у далекој прошлости имала широко распрострањење, а чији је данашњи ареал (остатак) сведен на просторно мале делове;

66) *санација природе* су мере које се предузимају за заустављање оштећења природе, побољшања стања и функционалности;

67) *синтипови фосила* су сви примерци из једне серије за коју не постоји холотип;

68) *спелеолошки објекат* је подземна шупљина у облику канала, ходника и дворана различитих димензија, нагиба и изгледа настала природним процесима првенствено у кречњацима и доломитима али и у другим стенама;

69) *станиште (биотоп)* јесу копнена или водена подручја која се истичу својим географским, абиотичким и биотичким својствима, било да су у потпуности еколошка или полуеколошка;

70) *станиште врсте* је окружење одређено посебним абиотичким и биотичким факторима, у коме живи врста у било којој фази свог биолошког циклуса;

71) *стеноендемит* је врста чије је распрострањење ограничено на веома мало подручје, односно један локалитет (планински врх, гребен, клисура и слично);

72) *типови предела* су категорије предела чија је јединственост и квалитет одређен еколошким, структурним, физиогномским, историјским, социо-економским и естетским обележјима;

73) *угрожена врста* јесте она врста која се суочава са високом вероватноћом да ће ишчезнути у природним условима у блиској будућности што се утврђује у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима;

74) *унапређење природе* је низ мера и активности које су потребне за обнављање природних станишта и популација како би се они довели у повољно природно стање, као и низ активности на ревитализацији и санацији природних екосистема и предела;

75) *фосили* су остаци, сачувани у целини или деловима, биљних и животињских организама који су живели у прошлости, укључујући и трагове изумрлих организама, а служе као материјални докази на основу којих се поуздано реконструише геолошка прошлост;

76) *холотип фосила* је врста која је одређена и служи као еталон за све друге одредбе и тај један примерак се чува у Природњачком музеју;

77) *холотип* је оригинални примерак на основу кога је дат опис врсте и њено име;

78) *црвена књига* је научностручна студија угрожених дивљих врста распоређених по категоријама угрожености и факторима угрожавања;

79) *црвена листа* је списак угрожених дивљих врста распоређених по категоријама угрожености.

Начела заштите природе

Члан 5.

Основна начела заштите природе јесу:

1) начело високог степена заштите природе – свако је дужан да при предузимању активности или вршењу делатности допринесе заштити и унапређивању природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, очувању општекорисних функција природе и природне равнотеже;

2) начело одрживог коришћења – коришћење природних ресурса може се вршити само до степена и на начин којима се не угрожава разноврсност и функционисање природних система и процеса;

3) начело примене мера и услова заштите природе – у коришћењу природних ресурса и заштићених природних добара, планирању и уређењу простора, примењују се начела, мере и услови заштите природе;

4) начело интегрисане заштите – заштита природе је саставни део стратегије одрживог развоја, просторног и урбанистичког планирања и других планова, програма и основа;

5) начело „корисник плаћа” – корисник природног ресурса и заштићеног природног добра, дужан је да плати накнаду за њихово коришћење и сноси трошкове санације и рекултивације простора;

6) начело сарадње – државни органи, органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе, организације и институције, као и друга правна и физичка лица, при вршењу својих послова и задатака дужни су да поступају у складу са начелима, циљевима, мерама и условима заштите и трајног очувања природе и да при томе остварују међусобну и међународну сарадњу;

7) начело непосредне примене међународног права – државни органи и органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе, организације и институције, као и друга правна лица, предузетници и физичка лица, при вршењу својих послова и задатака непосредно примењују општеприхваћена правила међународног права и потврђене међународне уговоре као саставни део правног система.

На заштиту природе примењују се и основна начела заштите животне средине, у складу са законом.

Субјекти заштите природе

Члан 6.

Заштиту и очување природе, у оквиру својих овлашћења, обезбеђују:

- 1) Република Србија;
- 2) аутономна покрајина;

3) општина, град и град Београд (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе);

4) управљач заштићеног подручја;

5) правна лица, предузетници и физичка лица који у обављању привредних и других делатности користе природне ресурсе и заштићена природна добра;

6) стручне и научне организације и друге јавне службе;

7) грађанин, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације.

II. ЗАШТИТА ПРИРОДЕ

Мере заштите природе

Члан 7.

Заштита природе спроводи се нарочито:

1) утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу;

2) успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите;

3) спровођењем мера заштите природе и предела;

4) утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу;

5) одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима;

6) израдом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања;

7) ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама;

8) повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе;

9) подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе;

10) обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе;

11) подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања;

12) укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

1. Планирање, уређење и коришћење простора, природних ресурса и заштићених подручја

Члан 8.

Планирање, уређење и коришћење простора, природних ресурса и заштићених подручја спроводи се на основу просторних и урбанистичких планова, планске и пројектне документације, основа и програма управљања и коришћења природних ресурса и добара у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу, у складу са мерама и условима заштите природе.

Коришћење простора, природних ресурса и заштићених подручја дозвољено је на начин предвиђен овим и другим законима.

Услови заштите природе у плановима, основама и програмима

Члан 9.

Планови, основе и програми из члана 8. овог закона садрже услове заштите природе, а нарочито:

- 1) услове за очување биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;
- 2) преглед заштићених и евидентираних природних добара;
- 3) услове заштите и очувања природе и заштићених природних добара.

Услове заштите природе из става 1. овог члана надлежни орган прибавља од завода за заштиту природе (у даљем тексту: завод), на начин и по поступку за доношење планова и програма прописаним овим законом и посебним прописима.

Услове заштите природе завод доставља подносиоцу захтева и министарству надлежном за послове заштите животне средине (у даљем тексту: Министарство), органу надлежном за послове заштите животне средине аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Рок важења издатих услова заштите природе је две године од дана достављања подносиоцу захтева.

Обавезе носиоца пројекта и корисника природних ресурса

Члан 10.

Носилац пројекта, односно правно лице, предузетник и физичко лице које користи природне ресурсе, обавља грађевинске и друге радове, активности и интервенције у природи дужно је да поступа у складу са мерама заштите природе утврђеним у плановима, основама и програмима и у складу са пројектно-техничком документацијом, на начин да се избегну или на најмању меру сведу угрожавање и оштећење природе.

За пројекте за које је утврђена обавеза израде процене утицаја пројекта на животну средину услови заштите природе су саставни део процене утицаја на животну средину.

Пројекти, радови и активности за које се спроводи поступак процене утицаја на животну средину, као и они који не подлежу поступку процене

утицаја на животну средину или за које је донета одлука да није потребно спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину, а који сами или са другим пројектима, радовима или активностима могу имати значајан утицај на интегритет еколошки значајног подручја са становишта циљева очувања, обавезно подлежу давању сагласности од стране Министарства.

Сагласност из става 3. овог члана Министарство ће издати само уколико у светлу свих расположивих доказа и обавезног мишљења завода утврди да пројекти, радови и активности из става 3. овог члана не могу имати значајан утицај на интегритет еколошки значајног подручја са становишта циљева очувања.

У случају сумње сматраће се да пројекти, радови и активности из става 3. овог члана могу имати значајан утицај на интегритет еколошки значајног подручја са становишта циљева очувања.

Изузетно од става 4. овог члана, Министарство ће дати сагласност за пројекте, радове и активности из става 3. овог члана под следећим условима:

- 1) уколико постоје императивни разлози јавног интереса који се односе на заштиту здравља људи и јавне сигурности, на корисне ефекте од примарне важности за животну средину или друге императивне разлоге од јавног интереса који претежу у односу на интерес очувања;
- 2) уколико не постоји друго задовољавајуће решење;
- 3) уколико су предузете компензацијске мере из члана 12. овог закона, неопходне за очување свеукупне кохерентности еколошке мреже.

Правно лице, предузетник и физичко лице из ст. 1. и 3. овог члана дужно је да по престанку радова и активности изврши санацију односно рекултивацију у складу са овим законом и другим прописима.

Ограничења или прекид коришћења

Члан 11.

Ако начин или обим коришћења природних ресурса непосредно угрожава опстанак неке врсте, њеног станишта или природног екосистема, министар надлежан за послове заштите животне средине (у даљем тексту: министар) наредбом може ограничити, привремено или трајно обуставити коришћење по претходно прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, министарства надлежног за послове рударства и енергетике и министарства надлежног за послове инфраструктуре.

За ограничења којима су подвргнути, на основу наредбе из става 1. овог члана, власници или корисници природних ресурса имају право на накнаду сразмерно умањеном приходу.

Висина накнаде утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада из става 3. овог члана исплаћује се на терет средстава буџета Републике Србије.

Власник или корисник природних ресурса који не поступи по наредби из става 1. овог члана одговара за штету насталу на врсти, станишту или природном екосистему, која је настала након доношења наредбе.

Ублажавање штетних последица на природу

Члан 12.

Правно лице, предузетник и физичко лице које реализацијом пројекта, радова или активности из члана 10. овог закона изазове штетне последице на еколошки значајном подручју или заштићеном природном добру у којем се спроводе строги режими заштите у складу са чланом 35. овог закона, дужно је да спроведе компензацијске мере.

Компензацијске мере одређују се у зависности од предвиђених или проузрокованих оштећења природе, и то:

- 1) успостављањем новог локалитета које има исте или сличне особине као оштећени локалитет;
- 2) успостављањем другог локалитета значајног за очување биолошке и предеоне разноврсности, односно за заштиту природног добра;
- 3) новчаном накнадом у вредности проузрокованог оштећења локалитета у случају да није могуће спровести компензацијске или мере санације.

Компензацијске мере из става 1. овог члана утврђује Министарство.

При одређивању компензацијских мера предност има надокнађивање новим локалитетом који има исте или сличне особине као и оштећени локалитет.

Новчани износ на име компензацијских мера уплаћује се на рачун прописан за уплату јавних прихода буџета Републике Србије и користи се преко Фонда за заштиту животне средине искључиво за финансирање пројеката заштите природе.

Отклањање штетних последица

Члан 13.

Ако су пројекти или активности у природи изведене без утврђених услова заштите природе или супротно датим условима заштите природе, због чега су настала оштећења природе и заштићених природних добара, носилац пројекта или активности односно, корисник природних ресурса, дужан је да без одлагања и о свом трошку отклони штетне последице свог деловања, по начелима објективне одговорности.

2. Предмет заштите

Заштита биолошке разноврсности

Члан 14.

Заштита биолошке разноврсности остварује се спровођењем мера заштите и унапређења врста, њихових популација, природних станишта и екосистема.

Заштита врста

Члан 15.

Заштита врста се остварује спровођењем мера и активности на очувању самих врста, њихових популација и станишта, екосистема и коридора који их повезују.

Заштита станишта

Члан 16.

Заштита станишта врши се спровођењем мера и активности на заштити и очувању природе, одрживом коришћењу природних ресурса и заштићених природних добара, планирањем и уређивањем простора.

Министар ближе утврђује критеријуме за издвајање типова станишта, врсте типова станишта, осетљиве, угрожене, ретке и за заштиту приоритетне типове станишта и мере заштите за очување типова станишта.

Списак типова станишта, врсте типова станишта, осетљиве, угрожене, ретке и за заштиту приоритетне типове станишта и карту станишта којом се документују типови станишта, утврђује завод у сарадњи са научним и стручним институцијама регистрованим за истраживања из области заштите природе.

Праћење стања станишта из става 3. овог члана обавља завод и/или друге стручне и научне институције по овлашћењу Министарства.

Заштита екосистема

Члан 17.

Заштита екосистема (шумских, високопланинских, водених и влажних, осетљивих, агро и других екосистема) остварује се очувањем њиховог природног састава, структуре, функције, целовитости и равнотеже путем спровођења одговарајућих мера и активности на њиховој заштити, унапређењу и одрживом коришћењу.

Заштита шумских, влажних и водених екосистема и станишта унутар агроекосистема

Члан 18.

Очување биолошке разноврсности шумских екосистема обавља се ради јачања општекорисних функција шума, у складу са законом.

Газдовање шумама мора се заснивати на начелима одрживог развоја и очувања биолошке разноврсности, очувања природног састава, структуре и функције шумских екосистема, сагласно условима заштите природе који су саставни део шумских основа.

Ради обogaћивања биолошке и предеоне разноврсности у газдовању шумама поступа се на начин да се у највећој мери очувају шумске чистине (ливаде, пашњаци и друго) и шумски рубови.

У влажним и воденим екосистемима забрањене су радње, активности и делатности којима се угрожава хидролошка појава или опстанак и очување биолошке разноврсности.

Количину воде у влажним и воденим екосистемима која је нужна за очување хидролошке појаве и опстанак биолошке разноврсности одређује

министарство надлежно за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, по претходно прибављеном мишљењу Министарства.

Очување биолошке и предеоне разноврсности станишта унутар агроекосистема и других неаутономних и полуаутономних екосистема спроводи се првенствено очувањем и заштитом рубних станишта, живица, међа, појединачних стабала, групе стабала, бара и ливадских појасева, као и других екосистема са очуваном или делимично измењеном дрвеностом, жбунастом, ливадском или мочварном вегетацијом.

Приликом укрупњавања пољопривредног земљишта мора се водити рачуна о очувању постојећих и стварању нових рубних станишта ради обезбеђења биолошке и предеоне разноврсности екосистема.

Употреба биолошких, биотехничких и хемијских средстава у заштити екосистема и заштићеним подручјима

Члан 19.

Ради заштите екосистема дозвољена је употреба средстава за заштиту биља у складу са законом.

У заштићеним подручјима могу се користити биолошка и биотехничка средства за заштиту биља ради очувања биолошке разноврсности.

Забрањује се употреба хемијских средстава у заштићеним подручјима.

Изузетно од става 3. овог члана хемијска средства за заштиту биља могу се користити једино у случају сузбијања карантинских или регулисаних некарантинских штетних организама или других штетних организама који могу проузроковати веће економске штете и то уколико не постоји одговарајуће биолошко или биотехничко средство за заштиту биља, уз одобрење министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде а уз сагласност Министарства.

Очување генетичке разноврсности

Члан 20.

Генетички материјал се користи у складу са овим законом и посебним прописима.

Узимање генетичког материјала из природе ради коришћења не сме угрожавати опстанак екосистема или популацију дивљих врста биљака, животиња и гљива у њиховим стаништима.

Приступ изворима генетичког материјала

Члан 21.

Генетички материјал из природе може се користити у складу са овим законом.

На генетичком материјалу који је створен од генетичког материјала дивљих врста биљака, животиња и гљива не може се стећи својина.

Банка гена

Члан 22.

Ради очувања генетичке разноврсности дивљих биљака, животиња и гљива оснива се банка гена.

У банкама гена чува се биолошки материјал надзиране или узгајане популације, делови биљака, животиња и гљива, семе, споре, полне ћелије и други биолошки материјали, који се користе ради очувања врста, односно њиховог генетског фонда и потенцијала.

Банку гена из става 1. овог члана може да оснује правно лице или предузетник које испуњава услове у погледу кадра, опреме и простора.

Испуњеност услова из става 3. овог члана утврђује Министарство у дозволи која се издаје у форми решења.

Дозвола из става 4. овог члана издаје се на захтев правног или физичког лица.

Решење из става 4. овог члана је коначно, а против њега се може покренути управни спор.

Ближе услове из става 3. овог члана, као и начин рада банке гена, начин поступања са биолошким материјалом, садржину захтева и документацију која се подноси уз захтев за издавање дозволе прописује Министарство, уз претходну сагласност министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Заштита геолошке разноврсности

Члан 23.

Заштита геолошке разноврсности при коришћењу и уређењу простора остварује се спровођењем мера очувања природе, геолошких и палеонтолошких докумената, као и објеката геонаслеђа у условима *in situ* и *ex situ* заштите.

Заштита спелеолошких објеката

Члан 24.

Спелеолошки објекти су јавно добро у својини Републике Србије.

Спелеолошки објекти због својих природних и културних вредности уживају заштиту и користе се у складу са овим законом и другим прописима.

За спелеолошке објекте израђује се Катастар спелеолошких објеката као дигитални географски информациони систем (у даљем тексту: катастар).

Заштита и коришћење спелеолошких објеката

Члан 25.

У спелеолошким објектима и њиховој околини забрањено је:

1) загађивати водотоке и изворе, упуштати, уносити и остављати отровне материје, чврсте отпатке и угинуле животиње или депоновати било коју врсту отпадака на местима и на такав начин да могу бити унети у спелеолошки објекат текућом водом или слободним кретањем;

2) уништавати, оштећивати или односити делове пећинског накита, пећинских седимената, фосилних остатака и артефаката;

3) уништавати или односити примерке фауне и флоре и нарушавати њихове станишне услове;

4) изводити грађевинске радове који могу проузроковати значајне неповољне и трајне промене геоморфолошких и хидролошких обележја.

Влада прописује начин и услове управљања, коришћења и истраживања спелеолошких објеката, као и израде и вођења катастра из члана 24. став 3. овог закона.

Заштита предела

Члан 26.

Предела се према својим природним и створеним обележјима разврставају у предеоне типове који изражавају разноликост природне и културне баштине.

Заштита предела подразумева планирање и спровођење мера којима се спречавају нежељене промене, нарушавање или уништење значајних обележја предела, њихове разноврсности, јединствености и естетских вредности и омогућавање традиционалног начина коришћења предела.

У планирању и уређењу простора, као и у планирању и коришћењу природних ресурса мора се обезбедити очување значајних и карактеристичних обележја предела.

III. ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОБРА

Заштићена природна добра

Члан 27.

Заштићена природна добра су:

1) заштићена подручја

- строги резерват природе,
- специјални резерват природе,
- национални парк,
- споменик природе,
- заштићено станиште,
- предео изузетних одлика,
- парк природе;

2) заштићене врсте

- строго заштићена дивља врста,
- заштићена дивља врста;

3) покретна заштићена природна документа.

1. Заштићена подручја

Члан 28.

Подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску и/или предеону разноврсност могу се прогласити за заштићена подручја од општег интереса.

Критеријуме и индикаторе за проглашење заштићених подручја у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима и индикаторима, прописаће министар посебним актом, по претходно прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде и министарства надлежног за послове заштите културних добара.

Заштићена подручја могу се прекогранично повезивати са заштићеним подручјима суседних држава.

План управљања и мере заштите заштићеног подручја које је прекогранично повезано са заштићеним подручјем суседне државе, споразумно се утврђује с надлежним органима те државе, а уз сагласност Министарства.

Строги и специјални резерват природе

Члан 29.

Строги резерват природе је подручје неизмењених природних одлика са репрезентативним природним екосистемима, намењено искључиво за очување изворне природе, генског фонда, еколошке равнотеже, праћење природних појава и процеса, научна истраживања којима се не нарушавају природна обележја, вредности, појаве и процеси.

Специјални резерват природе је подручје са неизмењеном или незнатно измењеном природом, од нарочитог значаја због јединствености, реткости или репрезентативности, а које обухвата станиште угрожене дивље врсте биљака, животиња и гљива, без насеља или са ретким насељима у којима човек живи усклађено са природом, намењено очувању постојећих природних одлика, генског фонда, еколошке равнотеже, праћењу природних појава и процеса, научним истраживањима и образовању, контролисаним посетама и очувању традиционалног начина живота.

Специјални резерват природе може бити флористички, миколошки, шумске и друге вегетације, зоолошки (орнитолошки, ихтиолошки и други), геолошки, палеонтолошки, хидрогеолошки, хидролошки и други.

У строгом и специјалном резервату природе забрањено је вршити радње и активности и обављати делатности које могу нарушити својства због којих су проглашени заштићеним природним добром (брање и уништавање биљака, узнемиравање, хватање и убијање животиња, увођење нових биолошких врста, мелиорацијски радови, разни облици привредног и другог коришћења и слично).

Посећивање строгог и специјалног резервата природе у циљу образовања може се вршити на основу дозволе коју издаје управљач заштићеног подручја (у даљем тексту: управљач).

Мере заштите строгог и специјалног резервата природе ближе се одређују актом о проглашењу заштићеног подручја.

Праћење природних појава и процеса и научна истраживања врше се на основу дозволе коју издаје Министарство и уз присуство управљача.

У строгом резервату природе забрањене су привредне и друге активности.

Национални парк

Члан 30.

Национални парк је подручје са већим бројем разноврсних природних екосистема од националног значаја, истакнутих предеоних одлика и културног наслеђа у коме човек живи усклађено са природом, намењено очувању постојећих природних вредности и ресурса, укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности, као и задовољењу научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и осталих активности у складу са начелима заштите природе и одрживог развоја.

У националном парку дозвољене су радње и делатности којима се не угрожава изворност природе, као и обављање делатности које су у функцији образовања, здравствено-рекреативних и туристичких потреба, наставка традиционалног начина живота локалних заједница, а на начин којим се не угрожава опстанак врста, природних екосистема и предела, у складу са овим законом и планом управљања који доноси управљач.

Делатности из става 2. овог члана могу се ограничити ради очувања изворности природе националног парка.

Шумама у националном парку газдује правно лице које управља националним парком.

Шуме из става 4. овог члана нису обухваћене шумским подручјем.

Мере заштите националног парка и начин његовог коришћења, ближе се одређују посебним законом.

Споменик природе

Члан 31.

Споменик природе је мања неизмењена или делимично измењена природна просторна целина, објекат или појава, физички јасно изражен, препознатљив и/или јединствен, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидрографских, ботаничких и/или других обележја, као и људским радом формирана ботаничка вредност од научног, естетског, културног или образовног значаја.

Споменик природе може бити геолошки (историјскогеолошко-стратиграфски, палеонтолошки, петролошки, седиментолошки, минералолошки, структурногеолошки, хидрогеолошки и други), геоморфолошки, спелеолошки (пећина, јама и друго), хидролошки (цео или део водотока, слап, језеро, тресава и друго), ботанички (ретки или значајни примерци биљног света, појединачно стабло или скупина стабала, дрвореди, паркови, арборетуми, ботаничке баште и друго).

На споменику природе забрањене су све радње и активности које угрожавају његова обележја и вредности.

Мере заштите споменика природе и начин његовог коришћења, ближе се одређују актом о проглашењу заштићеног подручја.

Заштићено станиште

Члан 32.

Заштићено станиште је подручје које обухвата један или више типова природних станишта значајних за очување једне или више популација дивљих врста и њихових заједница.

Циљ заштите станишта је:

- 1) заштита угрожених и ретких типова станишта, екосистема и/или аутохтоних дивљих врста на националном и/или међународном нивоу;
- 2) обезбеђивање повољног стања популација аутохтоне дивље врсте и/или врста;
- 3) омогућавање несметаног одвијања неке од животних фаза аутохтоних дивљих врста (мрешћење, парење, гнезђење, подизање младунаца, презимљавање и друго);
- 4) заштита крајње угрожених и рањивих врста;
- 5) омогућавање протока гена између популација врсте;
- 6) обезбеђивање миграторних путева и одморишта;
- 7) омогућавање научних истраживања, управљања популацијама и образовања.

На заштићеном станишту забрањене су радње и активности којима се угрожава или оштећује један или више типова станишта.

Актом о проглашењу заштићеног станишта ближе се утврђује његов значај, намена и мере заштите.

Предео изузетних одлика

Члан 33.

Предео изузетних одлика је подручје препознатљивог изгледа са значајним природним, биолошко-еколошким, естетским и културно-историјским вредностима, које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва.

Предео изузетних одлика може бити природни предео изузетних одлика и културни предео изузетних одлика.

Природни предео изузетних одлика је подручје значајне биолошко-еколошке и естетске вредности где традиционалан начин живота локалног становништва није битније нарушио природу и природне екосистеме.

Културни предео изузетних одлика је подручје значајне предеоне, естетске и културно-историјске вредности које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва.

У пределу изузетних одлика забрањене су радње и активности којима се нарушавају примарне природне и створене вредности и карактер предела.

Мере заштите, начин обављања привредних и традиционалних делатности и коришћење природних и створених вредности у пределу изузетних одлика, ближе се утврђују актом о проглашењу заштићеног подручја.

Парк природе

Члан 34.

Парк природе је подручје добро очуваних природних вредности са претежно очуваним природним екосистемима и живописним пејсажима, намењено очувању укупне геолошке, биолошке и предеоне разноврсности, као и задовољењу научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и осталих делатности усклађених са традиционалним начином живота и начелима одрживог развоја.

У парку природе нису дозвољене привредне и друге делатности и радње којима се угрожавају његова битна обележја и вредности.

Мере заштите, начин обављања привредних делатности и коришћење природних вредности у парку природе, ближе се утврђују актом о проглашењу заштићеног подручја.

Зоне заштите

Члан 35.

На заштићеном подручју могу се издвојити зоне у којима се спроводе следећи режими заштите:

- 1) Ia степена – строга заштита;
- 2) Ib степена – строга заштита уз могућност управљања популацијама;
- 3) II степена – активна заштита;
- 4) III степена – активна заштита и могућност одрживог коришћења.

Режим заштите Ia степена – строга заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са изворним, неизмењеним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја којом се омогућава искључиво природна сукцесија.

У Ia степену заштите искључују се сви облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Изузетак могу бити интервентне активности у акцидентним ситуацијама, уз сагласност Министарства.

Режим заштите Ib степена – строга заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са изворним, неизмењеним или мало измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја.

У Ib степену заштите могућа су искључиво научна истраживања, контролисана едукација и активности усмерене ка очувању и унапређењу постојећег стања екосистема (контролисано пашарење, кошење, измуљивање, регулисање водног режима и друго).

Режим заштите II степена – заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја.

У II степену заштите могуће су управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности његових природних станишта, популација и екосистема, као и контролисане традиционалне делатности које током свог одвијања нису угрозиле примарне вредности простора.

Режим заштите III степена – заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима од научног и практичног значаја.

У III степену заштите могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса, управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра, одрживо коришћење, развој и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, развој инфраструктуре усклађене са вредностима, потенцијалима и капацитетима заштићеног простора намењене развоју еколошког, руралног, здравственог, спортско-рекреативног и осталих видова туризма у складу са принципима одрживог развоја.

Режиме заштите предлаже завод у студији о заштити заштићеног подручја.

2. Заштићене врсте

Члан 36.

Дивље врсте које су угрожене или могу постати угрожене, које имају посебан значај са генетичког, еколошког, екосистемског, научног, здравственог, економског и другог аспекта, штите се као строго заштићене дивље врсте или заштићене дивље врсте.

Строго заштићеном дивљом врстом може се прогласити:

- 1) врста ишчезла у Републици Србији и враћена програмом реинтродукције;
- 2) крајње угрожена дивља врста;
- 3) угрожена дивља врста;
- 4) реликтна врста;
- 5) локални ендемит;
- 6) стеноендемит;
- 7) међународно значајна и заштићена дивља врста;
- 8) врста којој је из других разлога потребна строга заштита.

Заштићеном дивљом врстом може се прогласити:

- 1) рањива дивља врста;
- 2) ендемична врста;
- 3) индикаторска, кључна и кишобран врста;
- 4) реликтна врста;
- 5) међународно значајна и заштићена дивља врста;
- 6) врста која није угрожена али се због њеног изгледа може лако заменити с угроженом врстом.

Заштићене врсте у смислу овога закона, одређују се на основу националних и међународних црвених листа или црвених књига, стручних налаза и научних сазнања.

Црвену књигу, односно листу која садржи угрожене дивље врсте биљака, животиња и гљива, локалитет на коме се налазе, бројност популације врста и степен угрожености утврђује Министарство, на предлог завода.

Заштита дивљих врста која није уређена овим законом, регулише се посебним прописима.

3. Покретна заштићена природна документа

Члан 37.

Делови геолошког и палеонтолошког наслеђа, као и биолошка документа који имају изузетан научни, образовни и културни значај, могу се штитити као покретна заштићена природна документа.

Покретна заштићена природна документа могу бити:

- 1) сви примерци холотипова, синтипова и генотипова фосила, као и типске врсте фосила;
- 2) сви појединачни минерали и/или кристали и минералне друзе на лежишту;
- 3) сви холотипови и синтипови фосила, типске врсте фосила појединачних минерала и кристала;
- 4) миколошке, ботаничке и зоолошке збирке, као и појединачни конзервирани препарати органских врста, њихови холотипови и синтипови.

Забрањено је сакупљање и/или уништавање покретних природних докумената као и уништавање или оштећивање њихових налазишта.

Еколошка мрежа

Члан 38.

Скуп међусобно повезаних или просторно блиских еколошких подручја која омогућавају слободни проток гена и битно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности чине еколошку мрежу.

Унутар еколошке мреже њени делови се повезују природним или вештачким еколошким коридорима.

Успостављањем еколошке мреже обезбеђује се повезивање и очување еколошких подручја, односно обнављање станишта којима је нарушено повољно стање, као и очување угрожених врста.

Успостављање еколошке мреже је засновано на научним критеријумима дефинисаним међународним документима чији је Република Србија потписник.

Завод у сарадњи са другим стручним и научним институцијама припрема документацију за успостављање еколошке мреже.

Влада на предлог Министарства утврђује еколошку мрежу, као и начин управљања, у складу са потврђеним међународним уговорима.

Еколошки значајна подручја

Члан 39.

Еколошка подручја из члана 38. овог закона су подручја типова станишта или делова типова станишта која посебно доприносе очувању биолошке

разноврсности, као и станишта угрожених врста и која представљају еколошки значајна подручја.

Еколошки значајна подручја из става 1. овог члана су:

- очувана подручја која се одликују изузетном биолошком разноврсношћу и од међународног су значаја;
- подручја која доприносе очувању биолошке и предеоне разноврсности;
- подручја типова станишта која су угрожена и ретка на националном, европском и светском нивоу;
- станишта врста које су ретке и угрожене на националном, европском и светском нивоу и станишта ендемичних врста;
- подручја која битно доприносе повезаности популација биолошких дивљих врста биљака, животиња и гљива (еколошки коридори);
- миграторни путеви, одмаралишта животиња, природна плодишта и слично.

Управљањем еколошки значајним подручјем из става 1. овог члана обезбеђује се очување и побољшање његових својстава која су најзначајнија за очување повољног стања типа станишта или врсте.

Праћење стања еколошки значајних подручја, еколошких коридора и целе еколошке мреже, обавља завод и/или друге стручне и научне институције по овлашћењу Министарства.

Очување еколошки значајних подручја

Члан 40.

Заштита еколошки значајних подручја обезбеђује се спровођењем прописаних мера у циљу очувања биолошке и предеоне разноликости, заштите природних вредности, као и достизања повољног стања станишта у складу са одредбама овог закона.

Забрањују се радови и активности које могу довести до угрожавања, нарушавања или уништавања еколошки значајног подручја и до нарушавања или трајне штете на еколошки значајном подручју.

Изузетно, Министарство може дозволити радове или активности из става 2. овог члана у складу са чланом 10. став 6. овог закона.

IV. ПОСТУПАК ПРОГЛАШАВАЊА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

1. Заштићена подручја

Члан 41.

Национални парк проглашава Народна скупштина законом.

Строги и специјални резерват, станиште, природно добро које се штити на основу међународних аката или има међународни значај, предео изузетних одлика у коме се налази културно добро од изузетног значаја, као и парк природе који се целом површином налази на територији двеју или више јединица локалне самоуправе, Влада проглашава заштићеним на предлог Министарства, а по претходно прибављеном мишљењу надлежних

министарстава и надлежног органа аутономне покрајине ако се добро налази на територији аутономне покрајине.

Изузетно од става 2. овог члана, станиште и предео изузетних одлика у коме се не налази културно добро од изузетног значаја, ако им је цела површина на територији аутономне покрајине, као и парк природе који се налази на територији двеју или више јединица локалне самоуправе на територији аутономне покрајине, надлежни орган аутономне покрајине проглашава заштићеним подручјем, по претходно прибављеној сагласности Министарства и претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава.

Парк природе, споменик природе, као и предео изузетних одлика у коме се не налази културно добро од изузетног значаја, а којима је цела површина на територији јединице локалне самоуправе, заштићеним подручјем проглашава надлежни орган јединице локалне самоуправе, а ако је део тог земљишта у државној својини, на акт о проглашењу заштићеног подручја Влада даје сагласност.

Изузетно од става 4. овог члана, споменик природе, као и предео изузетних одлика у коме се не налази културно добро од изузетног значаја, чија је цела површина на територији двеју или више јединица локалне самоуправе, споразумно проглашавају заштићеним подручјем надлежни органи тих јединица локалне самоуправе, по претходно прибављеној сагласности Министарства и претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава.

Изузетно од ст. 3, 4. и 5. овог члана, акт о проглашењу заштићеног подручја доноси Влада, на предлог Министарства, ако надлежни органи не прогласе заштићено подручје, као и ако утврди да је заштићено подручје од изузетног, односно републичког значаја.

Студија заштите

Члан 42.

Предлог акта о проглашењу заштићеног подручја заснива се на научној и/или стручној основи – студији заштите, којом се утврђују вредности подручја које се предлаже за заштиту и начин управљања подручјем.

Иницијативу за проглашење заштићеног подручја могу поднети субјекти заштите природе из члана 6. овог закона.

Студију заштите израђује завод, који о покренутој иницијативи и поступку израде студије обавештава локално становништво, власнике и кориснике подручја које је предмет студије и сарађује са њима.

Студија заштите садржи образложење предлога за покретање поступка заштите, опис природних, створених и предеоних одлика природног добра са тематским картографским прилозима, темељне вредности природног добра, оцену стања животне средине подручја, предложене режиме заштите, картографски приказ са уцртаним границама и режимима заштите на основу података из катастра непокретности, концепт заштите и унапређења, могуће перспективе одрживог развоја, начин управљања, процену потребних средстава за спровођење мера заштите, развоја и одрживог коришћења, потребну кадровску и техничку опремљеност управљача, евентуални предлог управљача и друге елементе од значаја за проглашење заштићеног подручја.

Средства за израду студије заштите обезбеђују се у буџету Републике Србије, буџету аутономне покрајине, односно буџету јединице локалне самоуправе.

Подручје за које је покренут поступак заштите сматра се заштићеним у смислу овог закона.

Поступак заштите природног подручја је покренут када се предлог акта за заштиту достави надлежном органу.

Учешће јавности

Члан 43.

О предлогу акта за проглашење заштићеног подручја надлежни орган за доношење акта обавештава јавност.

Надлежни орган обезбеђује јавни увид и организује јавну расправу о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја и стручној основи – студији о заштити са картографском документацијом.

Обавештење из става 1. овог члана објављује се у најмање једном дневном листу, који се дистрибуира на целој територији Републике Србије и у локалном листу јединице локалне самоуправе на чијој се територији налази подручје чија се заштита предлаже, а садржи податке о времену и месту јавног увида и јавне расправе.

Излагање акта о проглашењу заштићеног подручја и стручне основе из става 2. овог члана на јавни увид траје најмање 20 дана од дана објављивања обавештења.

Садржај акта о проглашењу заштићеног подручја

Члан 44.

Акт о проглашењу заштићеног подручја садржи:

- 1) назив и врсту заштићеног подручја;
- 2) опис основних вредности;
- 3) границе заштићеног подручја са режимима заштите;
- 4) активности и радње које је забрањено вршити у зонама режима заштите;
- 5) основне елементе заштите и развоја заштићеног подручја;
- 6) картографски приказ са уцртаним границама, односно са ознаком локације;
- 7) попис катастарских парцела по режимима заштите;
- 8) права и обавезе субјеката у заштићеном подручју;
- 9) лице коме се поверава управљање;
- 10) права и обавезе управљача;
- 11) начин обезбеђења средстава за заштиту и развој заштићеног подручја и рад управљача;
- 12) друге елементе од значаја за заштићено подручје.

Објављивање акта о проглашењу

Члан 45.

Акт о проглашењу заштићеног подручја из члана 41. ст. 1. и 2. овог закона објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”, акт о проглашењу из члана 41. став 3. овог закона у службеном гласилу аутономне покрајине, а акт о проглашењу из члана 41. ст. 4. и 5. овог закона у службеном гласилу јединице локалне самоуправе.

Орган који доноси акт о проглашењу заштићеног подручја исти доставља у року од 30 дана:

- 1) надлежном суду ради уписа непокретности у земљишне књиге;
- 2) Републичком геодетском заводу;
- 3) управљачу заштићеног подручја;
- 4) заводу, ради уписа у регистар заштићених природних добара.

Акт о престанку заштите

Члан 46.

Ако заштићено подручје изгуби вредности због којих је проглашено, завод предлаже доношење акта о престанку заштите или промени статуса заштићеног подручја, а по поступку прописаном за доношење акта о проглашењу заштите.

Акт из става 1. овог члана, доставља се надлежном суду ради брисања забележбе у земљишним књигама или катастру непокретности.

Завод у року од месец дана од дана доношења акта о престанку заштите брише заштићено подручје из Регистра заштићених природних добара.

Претходна заштита

Члан 47.

Подручје за које се на основу стручног образложења завода утврди да има својства заштићеног подручја и/или је покренут поступак за проглашење из члана 41. овог закона, подручје је под претходном заштитом.

Акт о претходној заштити доноси Министарство, по претходно прибављеној сагласности надлежних министарстава.

Актом о претходној заштити утврђује се подручје под претходном заштитом, мере заштите и рок на који се одређује претходна заштита, који не може бити дужи од једне године од дана доношења.

Надлежни орган је дужан да акт о проглашењу заштићеног подручја донесе у року из става 3. овог члана, а у противном престаје претходна заштита и иста се више не може успоставити.

Решење о претходној заштити објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије” и доставља органу надлежном за проглашење заштићеног подручја и заводу ради евиденције о подручјима под претходном заштитом.

2. Заштићене врсте

Члан 48.

На основу процене угрожености појединих врста и обавеза из потврђених међународних уговора, као и на основу националних и међународних црвених листа и/или црвених књига и/или друге стручне документације, министар споразумно са министром надлежним за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, а на предлог завода, проглашава дивље врсте строго заштићеним дивљим врстама или заштићеним дивљим врстама.

Актом из става 1. овог члана, утврђују се мере заштите за строго заштићене и заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива, као и мере заштите њихових станишта.

Акт из става 1. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

3. Покретна заштићена природна документа

Члан 49.

Геолошка, палеонтолошка и биолошка документа која су угрожена у смислу овог закона, на предлог Природњачког музеја, по прибављеном мишљењу завода, проглашава заштићеним природним добром министар споразумно са министром надлежним за послове заштите културних добара.

Акт из става 1. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Регистар заштићених природних добара

Члан 50.

Заштићена природна добра уписују се у регистар.

Регистар заштићених природних добара води се као централни, покрајински и регистар покретних заштићених природних докумената.

Централни регистар заштићених природних добара води Завод за заштиту природе Србије.

Покрајински завод за заштиту природе води регистар заштићених природних добара за територију аутономне покрајине.

Регистар покретних заштићених природних докумената води Природњачки музеј.

Упис заштићених природних добара и брисање из регистра обавља се на основу акта о утврђивању, односно проглашењу, о претходној заштити или акта о престанку заштите.

Министарство прописује садржај и начин вођења регистра заштићених природних добара.

Подаци из регистра заштићених природних добара су јавни.

V. УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА

Планирање управљања заштићеним подручјем

Члан 51.

Заштита, управљање, коришћење и унапређење заштићених подручја спроводи се на основу акта о проглашењу заштићеног подручја и плана управљања заштићеним подручјем.

План управљања заштићеним подручјем

Члан 52.

Управљач доноси план управљања за период од десет година.

За одређена заштићена подручја, актом о проглашењу може бити предвиђено да се план управљања доноси за краћи период (појединачна стабла, дрвореди и слично).

Планом управљања одређује се начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, уз уважавање потреба локалног становништва.

Правна лица, предузетници и физичка лица дужна су да обављају делатности у заштићеном подручју у складу са планом управљања.

Пре истека периода на који се план доноси анализира се његово спровођење и остварени резултати, а ако је то потребно може се вршити његова ревизија.

Извештај о остваривању плана доставља се на начин и по поступку прописаном за доношење плана.

Садржај плана управљања

Члан 53.

План управљања садржи нарочито:

- 1) приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
- 2) оцену стања животне средине заштићеног подручја;
- 3) преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја;
- 4) дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
- 5) анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
- 6) приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности;
- 7) приоритетне задатке научноистраживачког и образовног рада;
- 8) планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора;
- 9) просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;

- 10) активности на промоцији вредности заштићеног подручја;
- 11) студијску (истраживачку), програмску, планску и пројектну документацију потребну за спровођење циљева и активности;
- 12) облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;
- 13) активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;
- 14) финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења.

Спровођење плана управљања

Члан 54.

На план управљања националним парком сагласност даје Влада по претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава.

На план управљања заштићеним подручјем које је проглашено актом Владе сагласност даје Министарство, по претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава.

На план управљања заштићеним подручјем које је проглашено актом надлежног органа аутономне покрајине, односно надлежног органа јединице локалне самоуправе сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе по претходно прибављеном мишљењу завода.

Планови управљања из ст. 1, 2. и 3. овог члана остварују се годишњим програмима управљања, на које сагласност даје Министарство, орган надлежан за послове заштите животне средине аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину и годишњи програм управљања за наредну годину, управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године, а извештај о остваривању плана управљања из члана 52. овог закона најкасније 60 дана пре истека периода за који је план донет.

О предлогу плана управљања заштићеним подручјем управљач је дужан да обавести јавност.

Обавештавање јавности подразумева јавни увид у предложени план.

Јавни увид организује и спроводи управљач заштићеног подручја и траје 30 дана.

Просторни план подручја посебне намене

Члан 55.

Организација, коришћење, уређење простора и изградња објеката на заштићеном подручју врши се на основу просторног плана подручја посебне намене односно урбанистичког плана, у складу са законом.

Планови из става 1. овог члана морају бити у складу са актом о проглашењу заштићеног подручја и планом управљања заштићеним подручјем.

У поступку израде планова из става 1. овога члана, надлежни орган за израду плана, дужан је да прибави услове заштите природе, у складу са чланом 9. овог закона.

Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби

Члан 56.

Управљач је дужан да обезбеди унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси, уз сагласност надлежног органа.

Правилник из става 1. овог члана, за национални парк и заштићена подручја за која акт о заштити доноси Влада, управљач доноси уз сагласност Министарства.

Правилник из става 1. овог члана, за заштићена подручја за која акт о заштити доноси надлежни орган аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, управљач доноси уз сагласност надлежног органа аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Правилником из става 1. овог члана утврђују се правила за спровођење прописаног режима заштите, а нарочито: начин на који ће се понашати посетиоци, власници и корисници непокретности при кретању, боравку и обављању послова на заштићеном подручју; места, површине и објекти у којима се ограничава кретање или забрањује и ограничава обављање одређених радњи, као и трајање тих мера; врсте дивљих биљака и животиња и друге природне и културне вредности које је забрањено уништавати, оштећивати или узнемиравати; врсте дивљих биљака и животиња чије је коришћење, односно брање, сакупљање и излов ограничено, као и начин и услови обављања тих радњи; начин сарадње са физичким лицима, предузетницима и правним лицима која по различитом основу користе или су заинтересовани за коришћење природних богатстава и простора; услови заштите приликом обављања научних истраживања и образовних активности; места и услови за одлагање отпада; начин одржавања уредности и чистоће заштићеног подручја; начин и организација чуварске службе и чувања заштићеног природног добра, као и опрема и средства неопходна за чување и одржавање.

Актом о проглашењу заштићеног подручја ближе се утврђују садржај, начин доношења и оглашавања акта из става 1. овог члана.

Радови и активности на заштићеном подручју

Члан 57.

На заштићеном подручју забрањени су радови и активности, односно извођење пројеката, који оштећују, нарушавају и мењају особине и вредности због којих је подручје заштићено.

За радове и активности, односно извођење пројеката на заштићеном подручју спроводи се поступак процене утицаја на животну средину, у складу са законом.

За радове и активности, односно пројекте за које се не спроводи поступак процене утицаја на животну средину, а за које је потребно прибављање одговарајуће дозволе, као и за радове, активности, односно извођење пројекта за које према посебном пропису није потребно одобрење за градњу, друга дозвола или одобрење, а који могу имати утицај на вредности и

обележја заштићеног добра, извођач радова, односно носилац пројекта, дужан је да од завода прибави акт о условима и мерама заштите природе, у складу са овим законом.

Планиране радове и активности, односно извођење пројекта из овог члана, носилац пројекта дужан је да писмено пријави управљачу заштићеног подручја, који је у обавези да га упозна о могућностима за обављање истих, као и о даљој процедури.

Акт из става 3. овог члана завод издаје у форми решења.

На решење из става 5. овог члана, дозвољена је жалба Министарству.

Коришћење и посећивање заштићених подручја

Члан 58.

Заштићена подручја могу се користити и посећивати на начин који не угрожава њихове вредности и спровођење заштите.

Коришћење и посећивање заштићеног подручја дозвољено је свима под једнаким условима, у складу са овим законом и актом о заштити тог заштићеног природног добра.

Ако би се коришћењем и посећивањем заштићеног подручја могла проузроковати опасност за његово очување, може се забранити или ограничити коришћење и посећивање.

Обавезе корисника или власника непокретности

Члан 59.

Власник или корисник непокретности у заштићеном подручју дужан је да дозволи приступ одређеној природној вредности, ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима утврђеним актом о проглашењу заштићеног подручја.

Право прече куповине

Члан 60.

Власник непокретности у границама заштићеног подручја који намерава да прода непокретност, дужан је да ту непокретност прво понуди на продају органу који је донео акт о заштити то јест Републици Србији, аутономној покрајини, односно јединици локалне самоуправе на чијем се подручју непокретност налази.

Власник непокретности у границама заштићеног подручја дужан је да у понуди наведе цену и услове продаје.

Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе дужна је да се о понуди изјасни у року од тридесет дана од пријема писане понуде.

Ако понуда не буде прихваћена у прописаном року, власник може непокретност продати уз исте или за њега повољније услове од оних из понуде.

Ако власник прода непокретност у заштићеном подручју, а није поступио у складу са ст. 1. и 4. овог члана, Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе има право да покрене судски поступак за поништај уговора о продаји, у року до деведесет дана од дана сазнања за

закључење тог уговора, али најкасније у року од пет година од дана закључења уговора о купопродаји.

Поступак за поништај уговора сходно ставу 5. овог члана, може се покренути и када је тај уговор закључен као уговор о поклону или када су услови продаје или цена привидни, као и када је стварна цена нижа и услови уговора повољнији за купца, у односу на понуду из става 1. овог члана.

Стицање власништва у заштићеном подручју

Члан 61.

Власништво на непокретностима у заштићеним подручјима може се стицати под условима прописаним овим законом и другим законима.

Страна правна или физичка лица могу стицати право власништва над непокретностима у заштићеним подручјима, у складу са законом.

Одузимање (експропријација) и ограничење права својине

Члан 62.

У заштићеном подручју, ради спровођења заштите и очувања заштићених подручја, када постоји интерес Републике Србије, може се непокретност експроприсати или ограничити својинска и друга стварна права на некретнинама .

Поступак експропријације права својине на непокретности спроводи се у складу са посебним прописима.

Накнада за ускраћивање или ограничавање права коришћења

Члан 63.

Правно лице, предузетник или физичко лице, коме су, због ограничења и забрана из овог закона или на основу донетих аката о заштити, битно смањени постојећи услови за стицање прихода од делатности, а којима се бавио најмање пет година до доношења акта којим је утврђена забрана, односно ограничење коришћења, а то није могуће надокнадити дозвољеном делатношћу у оквиру прописаног режима заштите у заштићеном подручју, има право на накнаду за ограничења и забране.

Накнада из става 1. овог члана може се надокнадити ако Министарство, надлежни орган аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, у сарадњи са управљачем заштићеног подручја, утврди да правно лице, предузетник или физичко лице спроводи прописане мере и услове заштите природе.

Износ накнаде утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада из става 1. овог члана исплаћује се на терет средстава буџета Републике, Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Одговорност за штету

Члан 64.

Република Србија не одговара за штету коју проузрокују дивље врсте, осим у случајевима одређеним овим законом и другим прописима.

Правно лице, предузетник или физичко лице коме би строго заштићене и заштићене дивље врсте могле проузроковати имовинску или другу штету (у даљем тексту: оштећено лице) дужно је да на примерен начин и о свом трошку предузме све дозвољене радње и активности како би спречило настанак штете.

Под радњом или активности у смислу става 2. овог члана, подразумева се ограђивање, чување добара и растеривање строго заштићених животињских врста, са места где непосредно угрожавају добра и на начин који не угрожава опстанак врста.

Уколико околности дозвољавају, за радње и активности из става 3. овог члана, потребно је прибавити мишљење завода.

Право на надокнаду штете

Члан 65.

Оштећено лице има право на надонаду штете у висини стварне штете коју су нанеле строго заштићене и заштићене дивље врсте и ако је предузео прописане радње и активности.

Оштећено лице је дужно да Министарству, односно надлежном органу аутономне покрајине, односно управљачу заштићеног подручја, пријави настанак штетног догађаја без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана настанка штете

Висина накнаде штете утврђује се споразумно између Министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине и оштећеног лица, а у случају спора о висини штете одлучује суд.

Надокнаде штете проузроковане недозвољеном радњом

Члан 66.

Правна лица, предузетници и физичка лица дужна су да накнаде штету коју проузрокују повредама овог закона.

Висина накнаде штете утврђује се споразумно између Министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине и лица из става 1. овог члана, а у случају спора о висини штете одлучује суд.

Висина накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на поједине примерке строго заштићених и заштићених дивљих врста утврђује се према одштетном ценовнику који доноси министар у споразуму са министром надлежним за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Средства остварена од накнаде штете из ст.1, 2. и 3. овог члана приход су буџета Републике Србије, односно буџета аутономне покрајине и користе се за очување и унапређење заштићеног подручја.

Управљање заштићеним подручјем

Члан 67.

Заштићеним подручјем, управља управљач, који испуњава услове у погледу стручне, кадровске и организационе оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног природног добра.

Испуњеност услова из става 1. овог члана утврђује Министарство, односно надлежни орган аутономне покрајине, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе, у поступку избора управљача.

Управљач може бити правно лице, а у изузетним случајевима предузетник и физичко лице.

Избор управљача надлежни орган из става 2. овог члана, врши на основу конкурса, а уколико избор по конкурсу није могућ, управљач се одређује или именује актом о проглашењу.

Заштићеним подручјем, које се налази на простору националног парка, граничи се са њим или се налази непосредно уз његову границу, управља управљач националног парка.

Ближе услове из става 1. овог члана прописује Министарство.

Обавезе управљача

Члан 68.

У управљању заштићеним подручјем управљач, је дужан нарочито да:

- 1) чува, унапређује и промовише заштићено подручје;
- 2) спроводи прописане режиме заштите;
- 3) доноси план управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби утврђен актом о заштити;
- 4) обележи заштићено подручје, границе и режиме заштите у складу са посебним правилником о начину обележавања;
- 5) осигура неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја;
- 6) обезбеди надзор над спровођењем услова и мера заштите природе;
- 7) прати кретање и активности посетилаца и обезбеђује обучене водиче за туристичке посете;
- 8) води евиденције о природним вредностима и о томе доставља податке заводу;
- 9) води евиденцију о људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања и оштећења заштићеног подручја и о томе доставља податке заводу и Министарству;
- 10) у сарадњи са републичком и покрајинском инспекцијом и органима безбедности спречава све активности и делатности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја;
- 11) доноси акт о накнадама;
- 12) врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити.

Уколико се у поступку надзора над радом, стручног и инспекцијског надзора утврди да управљач не извршава обавезе установљене актом о заштити, управљање заштићеним подручјем се одузима и поверава другом управљачу.

Финансирање заштићеног подручја

Члан 69.

Финансирање заштићеног подручја обезбеђује се из:

- 1) средстава буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе;
- 2) средстава Фонда за заштиту животне средине;
- 3) накнада за коришћење заштићеног подручја;
- 4) прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем;
- 5) средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
- 6) донација, поклона и помоћи;
- 7) других извора у складу са законом.

Накнада за коришћење заштићеног подручја

Члан 70.

За коришћење заштићеног подручја привредно друштво или друго правно лице, предузетник и грађани (корисници) плаћају накнаду управљачу заштићеног подручја, и то:

- 1) за делатности из области туризма, угоститељства, изградње, експлоатације минералних сировина, трговине, транспорта, дистрибуције, преноса, телекомуникација, снимања и сл.;
- 2) за делатности из области водопривреде, рударства и енергетике, саобраћаја, коришћења флоре и фауне и сл.;
- 3) за коришћење посебно уређених или погодних терена за поједине намене коришћења (паркирање, рекреацију, спорт, ложишта, постављање реклама, молони, платформе за пецање и привези за чамце и сл.);
- 4) коришћење имена и знака заштићеног подручја;
- 5) услуга управљача заштићеног подручја.

Висину, начин обрачуна и плаћања накнаде из става 1. овог члана одређује управљач заштићеног подручја, у зависности од

- 1) степена искоришћавања заштићеног подручја;
- 2) степена штете која се наноси заштићеном подручју;
- 3) степена повећаних обавеза управљача у одржавању уредности и чистоће, чувања и обављања других послова у заштити, унапређењу и развоју заштићеног подручја, а које су у непосредној вези са обављањем одређених делатности у заштићеном подручју;
- 4) погодности које пружа коришћење заштићеног подручја за обављање делатности или за друге сврхе коришћења.

Ближе критеријуме, начин обрачуна, поступак наплате накнаде из ст. 1. и 2. овог члана прописује Влада.

На акт управљача заштићеног подручја којим се утврђује висина, начин обрачуна и плаћања накнаде из става 1. овог члана сагласност даје Министарство.

Управљач заштићеног подручја може привредном друштву или другом правном лицу, предузетнику и физичком лицу, обрачунати накнаду за улазак у заштићено подручје, односно поједине објекте или делове заштићеног подручја.

Управљач заштићеног подручја дужан је да средства из става 1. овог члана користи за заштиту, развој и унапређење заштићеног подручја.

Средства од накнада из овог члана, управљач је дужан да води на посебном рачуну.

VI. ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ДИВЉИХ ВРСТА

Заштита и очување дивљих врста

Члан 71.

Под заштитом и очувањем дивљих врста подразумева се спречавање свих радњи које утичу на нарушавање повољног стања популација дивљих врста, уништавање или оштећивање њихових станишта, легла, гнезда или нарушавање њиховог животног циклуса односно повољног стања.

Повољно стање дивљих врста обезбеђује се заштитом њихових станишта и заштитним мерама за поједине врсте у складу са овим законом .

Заштита станишта дивљих врста

Члан 72.

При извођењу радова и активности у природи и коришћењу природних вредности на стаништима дивљих врста, примењују се мере, методе и техничка средства која доприносе очувању повољног стања врста, односно који не угрожавају дивље врсте и/или нарушавају станишта њихових популација, или се ти радови и активности могу ограничити у периоду који се поклапа са значајним фазама њиховог животног циклуса.

Очување дивљих врста и њихових станишта из става 1. овог члана саставни је део мера и услова заштите природе из члана 9. овог закона.

Строго заштићене дивље врсте

Члан 73.

Строго заштићена дивља врста може бити заштићена на територији целе Републике Србије или на појединим њеним деловима.

Ако је неко подручје привремено станиште строго заштићене дивље врсте, а његова се заштита не може осигурати на неки други начин, Министарство може посебним актом, по претходно прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове пољопривреде и шумарства, прогласити то подручје или неки његов део привремено заштићеним док траје потреба за заштитом.

Мере заштите строго заштићених дивљих врста

Члан 74.

Забрањено је коришћење, уништавање и предузимање других активности којима би се могле угрозити строго заштићене врсте биљака, животиња и гљива и њихова станишта.

У смислу става 1. овог члана, забрањено је:

1) уништавати јединке биљака и гљива и њихових развојних облика, брањем, сакупљањем, сечењем или ископавањем и чупањем из корена, у свим фазама биолошког циклуса и угрожавати или уништавати њихова станишта;

2) држати и трговати самониклим строго заштићеним биљкама и гљивама и њиховим развојним облицима;

3) хватати, држати и/или убијати, строго заштићене врсте животиња у свим фазама биолошког циклуса, оштећивати или уништавати њихове развојне облике, јаја, гнезда и легла, као и подручја њиховог размножавања, одмарања и угрожавати или уништавати њихова станишта и сл.;

4) узнемиравати, нарочито у време размножавања, подизања младих, миграције и хибернације;

5) пресецати миграторне путеве;

6) прикривати, држати, узгајати, трговати, извозити, превозити, отуђивати или на било који начин прибављати и јавно излагати животиње укључујући све њихове деривате и развојне облике.

Ближи услови и мере заштите за строго заштићене дивље врсте и мере заштите њихових станишта утврђују се актом из члана 48. овог закона.

Дозвољене радње са строго заштићеним дивљим врстама

Члан 75.

Изузетно од одредбе члана 74. овог закона, у случају оправданог јавног интереса и под условом да не постоји друго задовољавајуће решење и да изузеће није штетно по опстанак популација строго заштићених дивљих врста у повољном стању очувања у њиховом природном подручју распрострањености, Министарство може дозволити радње ради:

1) истраживања и образовања, управљања популацијом, поновног насељавања (репопулације), поновног уношења и узгоја у in-situ и ex-situ условима;

2) спречавања озбиљних штета на усевима, стоци, шумама, рибњацима, води и другим облицима својине;

3) ради заштите јавног здравља и јавне безбедности, или других разлога од преовладавајућег јавног интереса, укључујући разлоге социјалне или економске природе и корисне последице од првенственог значаја за животну средину;

4) сакупљања матичних јединки у циљу размножавања, гајења њихових потомака и промета у комерцијалне сврхе у за то регистрованим плантажним и фармерским објектима уз услов да се део јединки врати на природна станишта.

Дозволу за случај из става 1. овог члана издаје Министарство по претходно прибављеном мишљењу завода и министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Дозвола из става 2. овог члана издаје се у форми решења и садржи: назив врсте, сврху и циљ коришћења односно обављања радњи, место обављања радњи, време важења дозволе, начин и услове под којима се могу обављати радње, као и начин достављања извештаја о обављеним радњама.

На решење из става 4. овог члана, жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Заштићене дивље врсте

Члан 76.

Заштићена дивља врста може бити заштићена на територији целе Републике Србије или на појединим њеним деловима.

Заштићене дивље врсте гљива, лишајева, биљака, животиња и њихових делова, у циљу прераде, трговине, прекограничног промета, као и плантажног и фармерског узгоја, могу се сакупљати на основу дозволе, коју издаје Министарство, у складу са законом.

Ближи услови и мере заштите за заштићене дивље врсте и мере заштите њихових станишта утврђују се актом из члана 48. овог закона.

Начин коришћења заштићених дивљих врста

Члан 77.

Коришћење и сакупљање заштићених дивљих врста дозвољено је искључиво на начин којим се не угрожава повољно стање њихове популације.

Министар прописује мере и ближе услове заштите заштићених дивљих врста које обухватају:

- 1) временску забрану коришћења;
- 2) квантитативно и квалитативно ограничење у коришћењу;
- 3) просторну забрану коришћења ради обнове популација до задовољавајућег нивоа.

Завод води евиденцију о начину и обиму коришћења заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања популација, које укључује и дивље врсте чије је коришћење регулисано Законом о ловству и Законом о рибарству.

Ако се утврди да је због коришћења заштићена дивља врста угрожена, министар може забранити или ограничити коришћење те врсте уз претходно мишљење завода.

Дозвола за истраживање строго заштићених и заштићених дивљих врста

Члан 78.

За истраживање строго заштићених и заштићених дивљих врста дозволу издаје Министарство, решењем уз претходно прибављено мишљење завода.

За научноистраживачки рад који се обавља на заштићеном подручју извођач је дужан да обавести управљача.

Извештаји истраживања из става 1. овог члана достављају се Министарству, заводу и управљачу заштићеног подручја до краја календарске године.

Изношење дивљих врста и/или њихових делова и деривата из става 1. овог члана у научноистраживачке сврхе врши се на основу дозволе коју издаје Министарство, у складу са чланом 94. овог закона.

На решење из става 1. жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Забрањена средства за хватање и убијање дивљих животиња

Члан 79.

Забрањена је употреба одређених средстава за хватање и убијање дивљих врста животиња, којима се угрожавају и узнемиравају њихове популације и/или станишта, нарушава њихова добробит а могу проузроковати њихово локално нестајање.

Забрањеним средствима се сматрају нарочито:

- 1) замке;
- 2) лепак;
- 3) хемијска средства типа атрактаната;
- 4) употреба живих животиња као мамаца у лову птица и дивљачи;
- 5) самострели, лукови, стреле односно друго оружје са тетивом, које потиском тетиве или друге еластичне материје избацује стрелу или други пројектил;
- 6) лов птица мрежама;
- 7) електричне убојите или омамљујуће направе;
- 8) светлеће направе;
- 9) огледала и друге заслепљујуће направе;
- 10) одашиљачи звука (магнетофони, касетофони, аудио рекордери и плејери и др.) који емитују звукове дозивања, бола или јављања/оглашавања;
- 11) направе за осветљавање циља;
- 12) оптички нишани за ноћни лов с могућношћу електронског увеличавања или претварања слике;
- 13) експлозив;
- 14) отрови или омамљујући мамци;
- 15) аутоматско оружје;
- 16) ваздухоплови;
- 17) лов животиња возилима на моторни погон у покрету;
- 18) друга средства утврђена осталим законима и ратификованим међународним уговорима.

Поједина средства из става 2. овог члана могу се изузетно и ограничено користити у научноистраживачке сврхе, а ради спровођења програма реинтродукције, уматичења, мониторинга врста, премештања животиња, реализације програма заштите и очувања и у другим случајевима у складу са посебним законом.

Дозволу за употребу средстава из става 3. овог члана издаје Министарство решењем, уз претходно прибављено мишљење других надлежних органа.

На решење из става 4. жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Мере заштите миграторних врста

Члан 80.

Јавни путеви и друге врсте саобраћајница, телекомуникациони и електроенергетски системи, хидрограђевински и други објекти чијом се изградњом пресецају уобичајени коридори дневно-ноћних и сезонских миграција дивљих животиња, проузрокује фрагментација станишта или на други начин ремети њихов нормалан животни циклус, граде се на начин којим се умањују негативни ефекти и применом посебних конструкцијских и техничко-технолошких решења на самим објектима и у њиховој околини, током изградње и у периоду експлоатације.

Специјална техничко-технолошка решења, која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња (еколошки мостови, изграђени пролази и прелази, тунели, пропусне цеви, јаркови, сигурносни и усмеравајући објекти, рибље стазе и лифтови и др.) као и мере заштите и начин одржавања техничко-технолошких решења, прописује министар уз сагласност министарства надлежног за послове саобраћаја, рударства и енергетике, пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Мере заштите птица и слепих мишева

Члан 81.

Стубови и техничке компоненте средњенапонских и високонапонских водова изводе се на начин да се птице и слепи мишеви заштите од струјног удара и механичког озлеђивања.

Локације струјних генератора покретаних ветром (ветрењаче) утврђују се тако да се избегну њихова важна станишта и путеви миграције.

Одредба става 1. овог члана не односи се на горње водове железница.

При изградњи високих објеката (ветрогенератора, стубова, торњева, мостова и др.) у близини еколошки значајних подручја неопходно је примењивати техничко-технолошке мере при чему се пре свега мисли на осветљавање објеката, како би се избегли негативни утицаји оваквих објеката.

Није дозвољено коришћење јаких светлосних извора (рекламни ротирајући рефлектори, ласери и слично) усмерених ка небу осим уколико се они користе за потребе безбедности и контроле ваздушног саобраћаја .

Уношење алохтоних врста

Члан 82.

Забрањено је уношење алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручју Републике Србије.

Изузетно, уношење из става 1. овог члана је дозвољено ако је научно и стручно доказано и прихватљиво с гледишта заштите природе и одрживог управљања, односно ако се уношењем не угрожава природно станиште аутохтоних дивљих врста.

Министарство издаје дозволу из става 2. овог члана на основу студије прихватљивости и студије о процени утицаја на природу, уз сагласност министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Услове и начин уношења алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у контролисаним условима (регистровани зоолошки вртови и друга узгајалишта) прописује министар уз сагласност министра надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, а по претходно прибављеном мишљењу завода и других научних и стручних институција.

Стране дивље врсте које уношењем и/или ширењем угрожавају друге врсте и укупну биолошку разноврсност на подручју Републике Србије проглашава инвазивним Министарство, на основу општеприхваћених међународних критеријума, научних сазнања и обавеза преузетих из међународних уговора и међународних докумената, на предлог Завода и других стручних и научних институција, а по претходно прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде

Актом из става 5. овог члана прописују се мере контроле и сузбијања инвазивних врста.

Ненамерно уношење алохтоних врста

Члан 83.

Ако дође до ненамерног уношења алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручје Републике Србије, или ако постоји оправдана сумња да ће доћи до таквог уношења, министар прописује мере поступања у циљу уништавања или спречавања даљег ширења унетих алохтоних дивљих врста и њихових хибрида.

Премештање јединки аутохтоних врста

Члан 84.

Премештање јединки аутохтоних дивљих врста у слободној природи на територији Републике Србије, може се вршити на основу истраживања и планских докумената, у складу са овим и осталим законима.

Премештање из претходног става може се вршити под условом да се истраживањима утврди да такав поступак ни на који начин не угрожава повољан статус популација врсте, односно добробит животиња.

Сагласност на премештање јединки аутохтоних дивљих врста у слободној природи даје Министарство уз претходно прибављено мишљење завода.

Реинтродукција дивљих врста

Члан 85.

Реинтродукција дивљих врста у слободну природу на подручју Републике Србије може се вршити на основу истраживања, програма реинтродукције и дозволе.

Пре сваке реинтродукције потребно је урадити студију изводљивости и студију процене утицаја на животну средину.

Обим и садржај студија из става 2. овог члана одређује Министарство на предлог завода.

Реинтродукција дивљих врста може се вршити под условом да се истраживањима утврди да такав поступак доприноси повољном статусу врсте.

Дозволу из става 1. овог члана издаје Министарство решењем, уз претходно мишљење завода и министарства надлежног за послове пољопривреде и шумарства.

На решење из става 5. жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Услови за држање дивљих животиња

Члан 86.

Дивље животињске врсте могу се држати у заточеништву ради сопствених потреба или приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријумима, тераријумима или сличним просторима, ради узгоја, продаје и куповине, само ако им добробит није угрожена, односно ако им се обезбеде животни услови који одговарају врсти, раси, полу, старости као и физичким и биолошким специфичностима, особинама у понашању, односно здравственом стању животиња.

Забрањено је држање дивље животињске врсте у неприкладним условима.

Дивље животиње из става 1. овог члана обавезно се обележавају на прописани начин.

Министар сагласно са министром надлежним за послове ветеринарства прописује услове које морају испуњавати зоолошки вртови и други објекти и/или простори за држање животиња у смислу става 1. овог члана, услове држања, начин обележавања и евидентирања дивљих животиња из ст.1. овог члана.

Порекло примерака строго заштићених и заштићених дивљих врста

Члан 87.

Поједини примерци строго заштићених и заштићених дивљих врста могу се држати у заточеништву ради сопствених потреба или приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријумима, тераријумима или сличним просторима, узгајати, продавати и куповати, под условом да власник има доказ о пореклу, и да се ради о:

- 1) примерцима који су законито увезени;
- 2) примерцима који су законито стечени пре него што је врста законом заштићена;

3) примерцима одгајеним у за то регистрованим фармама, плантажама, центрима за размножавање;

4) примерцима за које власник има други доказ о законитом стицању, односно пореклу примерака.

Под доказом о пореклу из става 1. овог члана подразумева се потврда, уверење, сертификат, увозна или извозна дозвола, и/или мишљење стручне или научне организације о пореклу врста.

Дозвола за држање дивљих животиња

Члан 88.

Правно лице, предузетник и физичко лице које постане власник заштићених дивљих животиња с намером њиховог држања у заточеништву ради сопствених потреба или приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријумима, тераријумима или сличним просторима, ради узгоја, продаје и куповине, дужно је да у року од тридесет дана по стицању власништва над тим животињама, поднесе захтев Министарству ради прибављања дозволе.

Правно лице, предузетник и физичко лице које намерава да држи аутохтоне или алохтоне дивље животиње у заточеништву ради сопствених потреба или приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријумима, тераријумима или сличним просторима, ради узгоја, продаје и куповине, дужно је да прибави дозволу Министарства.

Дозвола из ст. 1. и 2. овог члана издаје се у форми решења, ако подносилац захтева докаже да су испуњени прописани услови из члана 86. и 87. овог закона.

Уколико се у поступку инспекцијског надзора у складу са овим законом у току важења дозволе из става 3. овог члана, утврди да је зоолошки врт, односно други објекат и/или простор у коме се држе животиње у смислу овога члана, престао да испуњава услове на основу којих је дозвола издата, Министарство ће исту укинути.

Министарство води регистар правних лица, предузетника и физичких лица из ст. 1. и 2. овога члана.

У складу са потврђеним међународним уговорима, одгајивачнице у којима се узгајају одређене заштићене врсте, могу да врше прекогранични промет тих заштићених врста само под условом да се региструју у надлежном међународном органу.

На решење из става 3. овог члана жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Узгој дивљих животиња

Члан 89.

Правно лице, предузетник и физичко лице које намерава да узгаја аутохтоне или алохтоне дивље врсте животиња, а чије гајење није регулисано посебним законом, дужно је да прибави дозволу у складу са овим законом.

Ако се у поступку издавања дозволе утврди да постоји опасност по здравље људи, добробит животиња и животну средину, Министарство може затражити од подносиоца захтева из става 1. овог члана, да пре издавања дозволе изради студију о процени утицаја.

Власник дивље врсте животиње из става 1. овог члана обавезан је да осигура да та животиња не побегне у природу и одговоран је за штету коју та животиња проузрокује ако побегне.

Трговина дивљим животињама

Члан 90.

Правно лице, предузетник и физичко лице које обавља трговину живим аутохтоним или алохтоним дивљим животињским врстама, дужно је да обезбеди одговарајуће услове за држање животиња у складу са овим законом и другим прописима и да води евиденцију о трговини тим животињама и њиховом пореклу.

Трговином из става 1. овог члана сматрају се продаја и куповина, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, коришћење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају или превоз ради продаје, најам и размена животиња.

Трговина се може вршити само примерцима узгајаним у пријављеним узгајалиштима или који имају доказ о пореклу, као и да је примерак или пошиљка прописно обележена.

Приликом трговине заштићеним животињама, продавац, односно власник је дужан да новом власнику изда потврду о пореклу животиње, писмено упутство о условима и начину држања животиње и друге информације које су од значаја (хигијена, исхрана, расне одлике, карактер, основна обука, социјализација, одржавање кондиције и сл.) као и рачун.

Прихватилиште за дивље животиње

Члан 91.

У сврху привременог и/или трајног збрињавања заштићених дивљих животиња формирају се наменска прихватилишта.

Прихватилиште у смислу овог закона је подручје или простор са објектима уређеним за привремено или трајно збрињавање јединки дивљих животиња које нису способне да се самостално брину о себи у којем животиње могу да проведу одређено време до трајног решавања њиховог збрињавања.

Министар сагласно са министром надлежним за послове ветеринарства прописује услове које морају испуњавати прихватилишта из става 1. овог члана.

За рад прихватилишта из овог члана потребна је дозвола, коју издаје Министарство решењем.

На решење из става 4. овог члана жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.

Министарство може основати прихватилиште из овог члана.

Одузимање дивљих животиња

Члан 92.

Примерке дивљих врста животиња који се држе у заточеништву, гаје или којима се обавља трговина супротно условима из чл. 86. до 92. овог закона, одузима надлежни инспектор и издаје потврду о одузимању.

Одузети примерци из става 1. овог члана се привремено или трајно збрињавају у прихватилиште из члана 91. овог закона или у зоолошки врт који одреди министарство.

Међусобна права и обавезе у погледу збрињавања одузетих примерака из става 1. овог члана, регулишу се уговором закљученим између Министарства и прихватилишта, односно зоолошког врта.

Поступање са нађеним примерцима заштићених дивљих животиња

Члан 93.

Лице које нађе заштићену дивљу животињу дужно је да одмах обавести најближу ветеринарску организацију и Министарство о:

- 1) пронађеним мртвим примерцима заштићених дивљих животиња,
- 2) примерцима заштићених дивљих животиња које су болесне или озлеђене у мери да нису способне да самостално преживе у природи.

Ветеринарска организација дужна је да утврди узроке угинућа пронађених мртвих строго заштићених дивљих животиња.

Трошкове поступка из става 2. овог члана сноси Министарство.

Министарство може лицу из става 1. овог члана дозволити на његов захтев држање болесне или озлеђене животиње ради лечења и опоравка.

Оправдане трошкове настале лечењем животиње сноси Министарство.

Сви примерци строго заштићених дивљих врста из става 1. овог члана морају бити обележени на прописани начин.

Убијене или на било који други начин усмрћене или нађене строго заштићене врсте на територији Републике Србије предају се Природњачком музеју на препарирање, конзервацију и чување чиме постају покретна заштићена природна добра као делови биолошког наслеђа а који имају научни, образовни и културни значај.

Природњачки музеј води евиденцију о врстама из става 7. овог члана.

Прекогранични промет заштићених врста

Члан 94.

Министарство издаје дозволу за увоз, извоз, унос, износ или транзит биљних и животињских дивљих врста, њихових делова и деривата заштићених на основу закона, потврђених међународних уговора и општеприхваћених правила међународног права.

Дозвола из става 1. овог члана издаје се под следећим условима:

- 1) да је право располагања јединком врсте дивље животиње, гљиве и биљке стечено у складу са законом;
- 2) да су животиње или пошилјка обележени на прописани начин;
- 3) да су предузете све мере за добробит животиња током превоза.

Дозвола из става 1. овог члана издаје се и за врсте чији један или оба родитеља припадају дивљој врсти.

У складу са потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права, а у циљу заштите врста из става 1. овог члана министар доноси правилник којим прописује:

- 1) услове под којима се обавља увоз, извоз, унос, износ или транзит, трговина и узгој врста из става 1. овог члана;
- 2) издавање дозвола и других аката (потврде, сертификати, мишљења);
- 3) спискове врста, њихових делова и деривата који подлежу издавању дозвола, односно других аката;
- 4) врсте, њихове делове и деривате чији је увоз односно извоз забрањен, ограничен или обустављен;
- 5) изузетке од издавања дозволе;
- 6) садржину, изглед и начин вођења регистра издатих дозвола;
- 7) начин обележавања животиња или пошилџки;
- 8) начин спровођења надзора и вођења евиденције;
- 9) израду извештаја и др.

При увозу, извозу, уносу, износу и транзиту, живе животиње морају се превозити и чувати на начин којим се ни најмање не озлеђује или оштећује њихово здравље или се са њима нехумано поступа, у складу с посебним прописима.

Пријава прекограничног промета заштићених врста

Члан 95.

Увоз, извоз, унос, износ и транзит заштићених дивљих врста, њихових делова и деривата обавезно се пријављује царинској служби, у складу са одредбама овог закона и другим прописима.

Ветеринарско здравствени и фитосанитарни преглед и контролу пошилџки из става 1. овог члана над којима постоји надлежност граничне ветеринарске и фитосанитарне инспекције спроводи се у складу с посебним прописима. Граничне прелазе на којима се може обављати увоз, извоз, унос, износ и транзит заштићених врста, њихових делова и деривата, као и услове у погледу њихове опремљености и оспособљености за обављање тих послова, прописује министар надлежан за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде уз сагласност Министра.

Царинска служба дужна је да приликом увоза, извоза, уноса, износа и транзита врста из члана 94. став 1. овог закона прегледа одговарајуће дозволе и овери прелазак границе у за то предвиђеној рубрици обрасца дозволе.

У случају увоза, извоза, уноса, износа и транзита царинска служба оригинал дозволе оверава а копију дозволе задржава за своју евиденцију, а оверени оригинал враћа увознику/ извознику.

Обавезе царинске службе

Члан 96.

Ако приликом увоза, извоза, уноса, износа, или транзита царинска служба не може да одреди врсту животиње, гљиве или биљке чији увоз или извоз подлеже ограничењима или забранама, може их:

1) на трошак царинског декларанта (примаоца односно пошиљаоца робе), сама чувати или дати некое на чување до утврђивања статуса врсте чији увоз, извоз, реекспорт или транзит подлеже ограничењима;

2) препустити царинском декларанту до окончања поступка, али уз забрану располагања.

Царинска служба може од царинског декларанта захтевати потврду да предметна врста није под заштитом.

Врсте за које царинска служба утврди да се увозе, извозе, уносе, износе или да су у транзиту без прописаних дозвола или других докумената, привремено се задржавају до окончања поступка.

У случајевима из става 3. овог члана издаје се потврда.

Врсте из става 3. овог члана, предају се на чување, од стране министарства овлашћеном правном или физичком лицу, а могу се оставити на чување и царинском декларанту уз забрану располагања.

Ако се прописана дозвола или други затражени документи не доставе у року од месец дана након привременог задржавања или у продуженом року који може износити најдуже два месеца, царинска служба доноси одлуку о одузимању.

Ако се у поступку царинске контроле утврди да се ради о врстама за које нема увозне или извозне дозволе, одузимају се, а о одузетим врстама издаје се потврда.

У случајевима из ст. 3. до 7. овог члана царинска служба дужна је да у најкраћем року обавести Министарство које одлучује о збрињавању одузетих врста, имајући у виду одредбе посебних прописа и ратификованих међународних уговора.

Када се врсте заплене или одузму, трошкове (трошкови хране, смештаја, превоза, враћања и друго) сноси царински декларант.

VII. ЗАШТИТА ПОКРЕТНИХ ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОКУМЕНАТА

Заштита покретних заштићених природних докумената

Члан 97.

Заштићена геолошка, палеонтолошка и биолошка документа чувају се на месту где су нађени, а налазиште ужива заштиту као заштићено природно добро.

Ако се поједина заштићена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) не могу заштитити на налазишту, дају се на чување правном лицу (Природњачком музеју, завичајном музеју, музеју у саставу факултета или збирци) које је дужно да осигура њихову стручну музеолошку заштиту (инвентаризацију, детерминацију, препарацију и конзервацију, стално одржавање и надгледање) и омогући њихову употребу у образовне, научне и културне сврхе.

Министар прописује ближе услове под којима се фосили, минерали и кристали могу дати правном лицу на заштиту и чување.

Ботаничке и зоолошке збирке уживају заштиту као заштићено природно добро. Оне могу бити власништво правног лица, предузетника или физичког

лица, које је дужно да осигура њихову стручну музеолошку заштиту (инвентаризацију, детерминацију, препарацију и конзервацију, стално одржавање и надгледање) и омогући њихову употребу у образовне, научне и културне сврхе.

Ограничења и забране

Члан 98.

Забрањено је узимати из природе геолошка и палеонтолошка документа (фосиле, минерале, кристале, пећински накит и др.) која су проглашена заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа и заштићеном налазишту.

Изузетно, Министарство може дозволити узимање из природе фосила, минерала и кристала који су проглашени заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа и заштићеном налазишту, ради научног и стручног истраживања, образовања, излагања на изложбама и др.

Поступање са геолошком и палеонтолошком материјалном документацијом

Члан 99.

Пронађена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност налазач је дужан да пријави Министарству у року од осам дана од дана проналаска, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

Министарство доноси решење о истраживању налазишта геолошких и палеонтолошких докумената, најкасније у року од тридесет дана од дана пријаве налазишта, којим прописује услове заштите природе.

Ако Министарство не одреди другачије, налазач не може на месту налаза да обавља радње и активности које би могле проузроковати уништавања или оштећивања налаза, осим примене мера заштите.

Власник или корисник права на земљишту на којем су пронађена геолошка и палеонтолошка документа дужни су да омогуће истраживање налазишта у складу са решењем Министарства.

Истраживање налазишта може да обавља правно лице, предузетник или физичко лице на основу истражног права.

Правно лице, предузетник или физичко лице дужно је да у року од тридесет дана од дана обављеног истраживања достави Министарству извештај о обављеном истраживању са подацима о стању налазишта, могућој угрожености налазишта и о потребним додатним истраживањима и додатним мерама заштите.

Ако се ради о потенцијалном објекту геонаслеђа, правно лице, предузетник или физичко лице дужно је да у истом року поднесе извештај Заводу о обављеном истраживању са подацима о стању налазишта, могућој угрожености налазишта, и о потребним додатним истраживањима и додатним мерама заштите.

Промет покретних заштићених природних докумената

Члан 100.

Забрањен је извоз свих покретних заштићених природних докумената који су проглашени заштићеним природним добрима.

Изузетно, Министарство може дозволити извоз, односно изношење покретних заштићених природних добара ради научног истраживања, образовања или излагања.

У дозволи из става 2. овог члана утврђују се услови извоза покретних заштићених природних докумената у складу са њиховом врстом.

VIII. ОРГАНИЗАЦИЈА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Обављање управних послова заштите природе

Члан 101.

Управне послове заштите природе обавља Министарство, надлежни орган аутономне покрајине и надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Државни органи, органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе су дужни, у складу с овим законом, Стратегијом, програмима заштите природе и документима просторног планирања да:

- 1) се старају о очувању природе, природних вредности и предеоне разноврсности на своме подручју;
- 2) проглашавају заштићена природна добра из своје надлежности;
- 3) обезбеђују услове за заштиту и очување заштићених природних добара из своје надлежности;
- 4) учествују у поступку проглашења заштићених подручја које проглашава Народна скупштина или Влада или надлежни орган аутономне покрајине или надлежни орган јединице локалне самоуправе;
- 5) учествују у изради планова управљања заштићеним подручјима из своје надлежности;
- 6) обавештавају јавност о стању природе и природних вредности на свом подручју и о предузимању мера заштите и очувања;
- 7) пружају потребну помоћ јединицама локалне самоуправе на заштити природе на њиховом подручју;
- 8) обављају и друге послове прописане овим законом и прописима донетим на основу овог закона.

Стручни послови заштите природе

Члан 102.

Стручне послове заштите природе и природних добара обављају стручне организације за заштиту природе и ти послови односе се нарочито на:

- 1) прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима;
- 2) праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних типова,

екосистема, еколошки значајних подручја, заштићених подручја, еколошких коридора, еколошке мреже и предела;

3) израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту и начин управљања тим подручјима;

4) израду предлога акта о заштити подручја;

5) израду предлога акта о престанку заштите подручја;

6) израду предлога за претходну заштиту подручја;

7) давање услова за радове на заштићеним природним добрима, издавање мишљења на план управљања заштићеног подручја;

8) вршење стручног надзора на заштићеним природним добрима са предлогом мера;

9) пружање стручне помоћи управљачима заштићених природних добара, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима на заштити природе, предела и природних добара;

10) утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу;

11) обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи, припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном подручју;

12) предлагање обима и садржаја студија изводљивости и процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу;

13) вођење евиденције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања њихових популација;

14) учествовање у поступку јавног увида ради проглашавања заштићених природних добара;

15) организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности у заштити природе;

16) учешће у спровођењу ратификованих међународних уговора о заштити природе;

17) вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе;

18) инвентаризацију појединачних елемената геолошке, биолошке и преоне разноврсности са статистичким анализама и извештајима о њиховом стању;

19) вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система Агенције за заштиту животне средине;

20) обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе, њеној угрожености, факторима и последицама угрожавања;

21) обављање и других послова утврђених овим законом.

Организације за заштиту природе

Члан 103.

Послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије обавља Завод за заштиту природе Србије.

Послове заштите природе и природних добара која се целом својом површином налазе на територији Аутономне покрајине Војводине, обавља Покрајински завод за заштиту природе.

Организације за заштиту природе су правна лица.

Организације за заштиту природе су установе.

У обављању послова заштите природе и природних добара организације за заштиту природе из ст. 1. и 2. овог члана остварују сарадњу кроз усаглашавање програма заштите природних добара.

Покрајински завод за заштиту природе доставља извештај о остваривању годишњег програма Заводу за заштиту природе Србије, најкасније до 31. марта текуће године за протеклу годину.

Програми заштите природних добара

Члан 104.

Стручни послови из члана 102. овог закона обављају се на основу средњорочног и годишњег програма заштите природних добара које доносе организације за заштиту природе, у складу са документима заштите природе из члана 111. овог закона.

На средњорочни програм заштите природних добара сагласност даје Влада, а на годишњи програм заштите природних добара Министарство, односно надлежни орган аутономне покрајине.

О остварењу средњорочног и годишњег програма заштите природних добара организације за заштиту природе подносе извештај Министарству, односно надлежном органу аутономне покрајине.

Средства за обављање делатности организације за заштиту природе прописане овим законом и за рад организације за заштиту природе обезбеђују се из буџета Републике Србије, односно буџета аутономне покрајине и из других извора у складу са законом.

У обављању стручних послова организације за заштиту природе остварују сарадњу са организацијама из области науке, културе, образовања, васпитања и других области и организују активности усмерене на подизање нивоа еколошке свести.

IX. ЗНАК ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Знак заштите природе

Члан 105.

Ради промовисања заштите природе и идентификације службеног лица у поступку надзора и предузимања мера на заштити природе користи се знак заштите природе.

Министар ближе прописује изглед знака, поступак и услове за његово коришћење.

Дан заштите природе

Члан 106.

У циљу унапређивања заштите природе обележава се сваке године Дан заштите природе.

У Дану заштите природе организују се васпитне, образовне, рекреативне, стручне и друге активности којима се на примерен начин подстиче и унапређује заштита природе.

Дан заштите природе обележава се сваке године, 11. априла.

Х. ФИНАНСИРАЊЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Обезбеђење средстава за заштиту природе

Члан 107.

У буџету Републике Србије обезбеђују се средства за заштићена подручја, за мере и активности предвиђене актом о заштити, заштиту природних вредности од међународног и републичког значаја, као и оних природних вредности које утврди Министарство, за новчане и друге подстицајне мере прописане овим законом, за накнаде штета нанетих од заштићених дивљих врста, за остварење права прече куповине, за накнаде власницима и корисницима права на некретнинама за ограничења којима су подвргнути у заштићеним природним добрима/ресурсима које су од међународног и републичког значаја, као и за друге намене утврђене овим законом.

У буџету аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе обезбеђују се средства за заштиту природних подручја које она проглашава, за мере и активности предвиђене актом о заштити, за новчане и друге подстицајне мере прописане овим законом, као и за остваривање права прече куповине и накнаде власницима и корисницима права на некретнинама за ограничења којима су подвргнути у тим заштићеним подручјима.

Средства за финансирање заштите природе обезбеђују се коришћењем природних добара/ресурса и заштићених подручја, ако овим или посебним законом није другачије прописано, и из других извора утврђених законом или прописима донетим на основу овог закона.

Подстицајне мере за очување и заштиту биолошке и предеоне разноврсности

Члан 108.

Очување угрожених дивљих врста, угрожених станишних типова, заштићених подручја и других заштићених природних добара и еколошке мреже, подстиче се новчаним накнадама и повољним кредитирањем заштитних радњи.

Подстицајне мере из става 1. овог члана намењене су и заштити и очувању биолошке и предеоне разноврсности, а нарочито при управљању које уважава и спроводи мере очувања биолошке и предеоне разноврсности, и које није штетно за природу, као и за давање накнада правним лицима, предузетницима и физичким лицима који ради заштите биолошке и предеоне разноврсности трпе одговарајућа ограничења или штете.

Влада утврђује новчани подстицај и накнаде из става 1. и 2. овог члана.

XI. ЧУВАЊЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА

Чувари природе

Члан 109.

Непосредни надзор на заштићеном подручју врши чуварска служба коју обезбеђује управљач.

Чувар заштићеног подручја контролише спровођење правила унутрашњег реда у заштићеном подручју и обавља послове чувања заштићеног подручја.

Права и дужности чувара

Члан 110.

Ако у вршењу чуварске службе чувар заштићеног подручја утврди да је учињена радња супротно правилима унутрашњег реда или друге законом утврђене забране кршења режима заштите, или ако постоји основана сумња да је учињен прекршај, односно кривично дело, овлашћен је и дужан да:

- 1) прати кретање и активности посетилаца и легитимише лица која затекне у заштићеном подручју;
- 2) изврши преглед свих врста возила, пловних објеката и товара;
- 3) изврши сваки преглед, осим станова и других просторија, за чији је преглед потребан судски налог;
- 4) привремено одузме предмете којима је извршен прекршај или кривично дело и предмете који су настали или прибављени извршењем таквог дела, као и да ове предмете, без одлагања, преда управљачу заштићеног подручја ради чувања;
- 5) лице без личних исправа, затечено у вршењу недозвољених радњи, приведи надлежном органу унутрашњих послова;
- 6) затражи успостављање претходног стања, односно нареди мере за спречавање и уклањање штетних последица;
- 7) сарађује са власницима и корисницима права на некретнинама у заштићеном подручју у циљу заштите природе;
- 8) сарађује са корисницима природних ресурса у заштићеном подручју и координира заједничке акције у циљу заштите и рационалног коришћења природних ресурса;
- 9) прати стања биљних и животињских врста, као и других вредности заштићеног подручја;
- 10) пружа помоћ посетиоцима заштићеног подручја и локалном становништву.

У вршењу службе чувар је дужан да покаже службену легитимацију.

Легитимацију чувара заштићеног подручја издаје управљач заштићеног подручја на обрасцу који прописује министар.

Чувар заштићеног подручја мора да има најмање средњу стручну спрему, једну годину радног искуства у струци и положен стручни испит и да испуњава прописане услове за ношење оружја и друге услове, утврђене актом управљача.

За време службе, чувар заштићеног подручја носи службену одећу, оружје, знак заштите природе и знак заштићеног подручја које чува и наоружан је оружјем које одреди управљач.

XII. ДОКУМЕНТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Основни документи заштите природе

Члан 111.

Основни документ заштите природе и природних вредности је Стратегија заштите природе и природних вредности (у даљем тексту: Стратегија) коју доноси Влада за период од десет година, и програми заштите природе које доносе Влада, надлежни орган аутономне покрајине или надлежни орган јединице локалне самоуправе, за период од десет година.

Програми из става 1. овог члана морају бити усклађени са Стратегијом.

Стратегија заштите природе

Члан 112.

Стратегија одређује дугорочне циљеве и смернице очувања природе и природних вредности, начине њиховог спровођења у складу са укупним привредним, друштвеним и културним развојем Републике Србије.

Стратегија се израђује на основу извештаја о стању природе и спровођењу заштите природе и природних вредности, (у даљем тексту: Извештај о стању природе), а садржи поред општих стратешких циљева, нарочито:

- 1) смернице за очување биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, за очување заштићених природних добара, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и еколошке мреже;
- 2) смернице за истраживање и праћење стања у природи;
- 3) смернице за укључивање заштите природе у друге секторе;
- 4) смернице за законодавни и институционални оквир;
- 5) смернице за васпитање и образовање у циљу очувања биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;
- 6) смернице за укључивање локалног становништва у процес заштите и унапређења заштићених подручја;
- 7) смернице за обавештавање јавности и учешће јавности у одлучивању о заштити природе;
- 8) акционе планове за спровођење смерница, с утврђивањем приоритета и могућих извора финансирања;
- 9) начин испуњавања међународних обавеза у заштити природе.

Смернице утврђене Стратегијом примењују се у изради докумената просторног уређења и планова управљања природним ресурсима.

Стручну основу за израду Стратегије израђује Завод.

Ревизија Стратегије обавља се по потреби.

Стратегија се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Програм заштите природе

Члан 113.

Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, у оквиру надлежности утврђених овим и посебним законом, доносе своје програме заштите природе, у складу са стратешким документима из члана 111. овог закона и својим специфичностима.

Две или више јединица локалне самоуправе могу донети заједничке програме из става 1. овог члана.

Извештај о стању природе

Члан 114.

Извештај о стању природе у Републици Србији подноси се Народној скупштини за период од пет година, а садржи нарочито:

1) податке о стању геолошке, биолошке и предеоне разноврсности, заштићених природних добара, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и еколошке мреже са анализом степена угрожености, факторима угрожавања и проблемима у заштити и унапређењу;

2) податке о утицајима коришћења природних вредности добара на геолошку, биолошку и предеону разноврсност, на заштићена природна добра и еколошку мрежу;

3) податке о утицајима појединих пројеката и активности на природу и њене вредности;

4) оцену спроведених мера у очувању природе, њених вредности и предеоне разноврсности;

5) анализу спровођења Стратегије и других докумената значајних за заштиту природе;

6) оцену спроведеног стручног надзора који обавља Завод;

7) податке о коришћењу финансијских средстава за заштиту природе;

8) процену потребе израде нових или измене и допуне постојећих докумената као и друге важне податке за заштиту и очување природе.

Извештај о стању природе, заштићених природних добара и еколошких мрежа припрема Завод, у сарадњи с Покрајинским заводом за заштиту природе и другим стручним и научним институцијама, а утврђује Министарство.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе припремају извештаје о стању природе на свом подручју, који достављају Министарству.

XIII. ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА И УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ

Приступ информацијама

Члан 115.

Државни органи, органи аутономне покрајине, органи јединице локалне самоуправе, завод, управљачи заштићених природних добара као и овлашћене и друге организације, дужни су да јавности пруже податаке у вези са стањем и заштитом природе, осим ако посебним законом или посебним прописима није прописана тајност података.

Јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

Информације које се односе на заштиту природе достављају се подносиоцу захтева, у складу са законом.

Учешће јавности у одлучивању

Члан 116.

У току израде прописа, односно аката о проглашавању заштићених природних добара, планова управљања заштићеним подручјима и планова коришћења природних вредности, обезбеђује се учешће јавности у складу са овим законом.

Васпитање и образовање о заштити природе

Члан 117.

Министарство надлежно за послове образовања дужно је да осигура услове за унапређивање васпитања и образовања о заштити природе.

Министарство, надлежни орган аутономне покрајине, завод и правна лица с јавним овлашћењима дужни су да обавештавају јавност о природним вредностима, заштити природе, њеној угрожености, факторима и последицама угрожавања.

XIV. НАДЗОР

Надзор над радом и применом закона

Члан 118.

Надзор над применом одредаба овога закона и прописа донетих на основу овог закона врши Министарство, ако овим законом није другачије прописано.

Надзор над законитошћу рада завода врши Министарство, односно надлежни орган аутономне покрајине.

Министарство врши надзор над радом управљача заштићених природних добара, завода и ималаца јавних овлашћења у вршењу поверених послова.

Инспекцијски надзор

Члан 119.

Инспекцијски надзор врши Министарство преко инспектора за заштиту животне средине (у даљем тексту: инспектор) у оквиру делокруга утврђеног овим законом.

Аутономној покрајини поверава се вршење инспекцијског надзора над применом одредаба овог закона на заштићеним подручјима, која се налазе на територији аутономне покрајине.

Јединици локалне самоуправе поверава се вршење инспекцијског надзора над применом одредаба овог закона на заштићеним подручјима која проглашава надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Права и дужности инспектора

Члан 120.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор има права и дужност да утврђује:

- 1) коришћење и употребу заштићених природних вредности и других делова природе;
- 2) спровођење услова и мера заштите природе, других аката издатих на основу овога закона и других прописа;
- 3) спровођење компензацијских мера;
- 4) спровођење планова управљања природним добрима/ресурсима у делу који се односи на мере и услове заштите природе;
- 5) спровођење плана управљања и програма заштите, очувања, коришћења и унапређења заштићене природе и њених вредности;
- 6) спровођење плана управљања и других аката заштићеног подручја;
- 7) радње које могу проузроковати промене и оштећења на заштићеном подручју или другим заштићеним природним добрима;
- 8) спровођење непосредне заштите, очувања и коришћења заштићених природних добара;
- 9) спровођење мера и услова заштите заштићених природних добара, заштићених биљних и животињских врста и гљива;
- 10) да ли се извоз, увоз и транзит заштићених дивљих врста биљака и животиња и гљива врши у складу са овим законом и прописима донетим на основу овог закона;
- 11) да ли се уношење и поновно уношење дивљих врста у природу врши у складу са одредбама овог закона;
- 12) информисање јавности о стању природе, плановима управљања заштићеног подручја;
- 13) спровођење других прописаних услова и мера заштите биолошке и предеоне разноврсности утврђених овим законом и прописа донетих на основу овог закона;
- 14) да ли се спроводи мониторинг стања природе и њених вредности;
- 15) да ли се води регистар заштићених природних добара и друге прописане евиденције;
- 16) да ли се генетички материјал користи у складу са овим законом и посебним прописима;
- 17) да ли управљач заштићеног подручја извршава обавезе установљене актом о заштити;
- 18) да ли управљач заштићеног подручја користи средства за рад и обављање послова на заштити и унапређивању заштићеног подручја;
- 19) да ли се коришћење фосила, минерала кристала и бигра или истраживање њихових налазишта врши у складу са овим законом;
- 20) да ли се сакупљање и стављање у промет дивљих врста биљака, животиња и гљива, њихових развојних облика и делова врши у складу са прописаним условима;

21) да ли се вештачко пресељавање и насељавање популација или делова популација аутохтоних врста врши у складу са одредбама овог закона;

22) да ли се држање, узгој и трговина дивљим животињама обавља са дозволом и под условима и на прописани начин.

Овлашћења инспектора

Члан 121.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор је овлашћен да:

1) забрани коришћење и употребу заштићених природних вредности и других делова природе без одобрења или противно одобрењу;

2) нареди спровођење услова и мера заштите природе, других аката издатих на основу овог закона и других прописа;

3) нареди спровођење компензацијских мера;

4) нареди спровођење планова управљања природним добрима/ресурсима у делу који се односи на мере и услове заштите природе;

5) нареди спровођење плана управљања и програма заштите, очувања, коришћења и унапређења заштићене природе и њених вредности;

6) нареди спровођење плана управљања и других аката заштићеног подручја;

7) забрани радње које могу проузроковати промене и оштећења на заштићеном подручју или другим заштићеним природним добрима;

8) нареди спровођење непосредне заштите, очувања и коришћења заштићених природних добара;

9) нареди спровођење мера и услова заштите заштићених природних добара, заштићених биљних и животињских врста и гљива;

10) забрани извоз, увоз и транзит заштићених дивљих врста биљака и животиња и гљива ако се промет врши супротно са овим законом и прописима донетим на основу овог закона и ратификованим међународним уговорима;

11) забрани уношење дивљих врста у природу ако је у супротности са одредбама овог закона;

12) нареди информисање јавности о стању природе, плановима управљања заштићеног подручја;

13) нареди спровођење других прописаних услова и мера заштите биолошке и предеоне разноврсности утврђених овим законом и прописа донетих на основу овог закона;

14) нареди спровођење мониторинга стања природе и њених вредности;

15) нареди вођење регистара заштићених природних добара и друге прописане евиденције;

16) забрани да се генетички материјал користи супротно одредбама овог закона и посебним прописима;

17) нареди да управљач заштићеног подручја извршава обавезе установљене актом о заштити;

18) нареди да управљач заштићеног подручја користи средства за рад и обављање послова на заштити и унапређивању заштићеног подручја;

19) забрани коришћење фосила, минерала кристала и бигра или истраживање њихових налазишта ако је у супротности са овим законом;

20) забрани сакупљање и стављање у промет дивљих врста биљака, животиња и гљива њихових развојних облика и делова ако се сакупљање и стављање у промет врши без дозволе и супротно прописаним условима;

21) забрани вештачко пресељавање и насељавање популација или делова популација аутохтоних врста без дозволе или супротно прописаним условима;

22) забрани држање, узгој и трговину дивљим животињама без дозволе или под условима и на прописани начин;

23) забрани оштећивање или уништавање станишта заштићених дивљих врста;

24) забрани друге радње и активности које су у супротности са одредбама овог закона и прописа донетих на основу њега.

Ради спречавања настанка неотклоњивих штета на заштићеном природном добру, биолошкој и предеоној разноврсности, смањивања штете настале због обављања недозвољених делатности, радњи или активности, односно ради предузимања хитних заштитних мера, или ради отклањања непосредне опасности за живот и здравље људи или имовину, инспектор може, у току надзора донети решење и усмено.

Констатација о издатом усменом решењу уноси се у записник, уз назнаку да ће писано решење бити донето у року од 8 дана.

На решења инспектора из ст. 1 и 2 . дозвољена је жалба.

Решење инспектора из става 1. тач. 1), 7), 10), 11), 16), 19), 20), 21), 22), 23) и 24) овог члана је коначно, и против њега се може водити управни спор.

Обавештавање других надлежних органа

Члан 122.

Ако у току вршења инспекцијског надзора инспектор оцени да су поред повреде овог закона повређени и други закони и прописи којима се уређују питања од значаја за заштиту природе или појединог њеног дела, дужан је, поред предузимања мера за које је овлашћен, да обавести други надлежни орган.

Други надлежни инспекцијски орган о предузетим мерама извештава инспектора.

У случајевима када инспектор утврди такве повреде закона за које су истовремено прописане и надлежности других инспекцијских органа, обавезан је да без одлагања, обавести министра како би се заједнички извршио надзор и предузеле одговарајуће мере.

Одузимање предмета и заштићених природних добара

Члан 123.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор има право и дужност да привремено одузме:

1) предмете, робу или уређаје чија употреба није дозвољена или који су настали, односно којима су извршене недозвољене радње;

2) покретна заштићена природна документа или заштићену дивљу врсту и наложи њихово чување.

На решење инспектора из става 1. овог члана, може се изјавити жалба министру.

Заштићене дивље врсте стечене противзаконитом радњом, које су подложне кварењу или се не могу одговарајуће збринути или ако њихово чување захтева веће трошкове продају се, а одлуку о продаји, начину и условима продаје доноси министар.

Остварена средства чувају се на евидентном рачуну Министарства, до окончања судског поступка.

Изузетно, са одузетим покретним заштићеним природним документима и заштићеним дивљим врстама из става 1. овог члана, може се поступити и на други примерени начин за њихово очување и заштиту, а на предлог Завода, односно Природњачког музеја (пуштање у природу, уступање зоолошком врту или другој установи, и сл.) уз потврду, на чување и/или презентацију и/или продају.

XV. НАДЛЕЖНОСТ ЗА РЕШАВАЊЕ ПО ЖАЛБИ

Члан 124.

По жалби на решење инспектора, решава министар.

Жалба се изјављује у року од 15 дана од дана достављања решења.

Жалба не одлаже извршење решења.

По жалби на првостепено решење надлежног органа аутономне покрајине у вршењу поверених послова решава министар.

По жалби на првостепено решење надлежног органа јединице локалне самоуправе у вршењу поверених послова решава министар.

XVI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Привредни преступи

Члан 125.

Новчаном казном од 1.500.000 до 3.000.000 динара казниће се за привредни преступ правно лице ако:

1) користи простор, природне ресурсе и заштићена подручја на начин који проузрокује трајно нарушавање биолошке, геолошке, хидролошке, педолошке и предеоне разноврсности (члан 8. став 2);

2) не поступа у складу са мерама заштите природе утврђеним у плановима, програмима, основама и пројектно-техничком документацијом (члан 10. став 1);

3) не изврши санацију односно рекултивацију (члан 10. став 7);

4) без одлагања и о свом трошку не отклони штетне последице које су у природи и заштићеним природним добрима, настале услед пројеката и активности изведених без утврђених услова заштите природе или супротно датим условима (члан 13);

5) сакупља заштићене дивље врсте гљива, лишајева, биљака, животиња и њихове делове без дозволе (члан 76);

6) врши прекогранични промет заштићеним дивљим врстама без дозволе Министарства (члан 94. став 1);

7) не изврши пријаву прекограничног промета заштићених дивљих врста царинској служби (члан 95).

За привредни преступ из става 1 овог члана, може се изрећи новчана казна у сразмери са висином учињене штете, неизвршене обавезе, или вредности робе или друге ствари која је предмет привредног преступа, а највише до двадесетоструког износа учињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари која је предмет привредног преступа.

Новчаном казном у износу од 100.000 до 200.000 динара казниће се за привредни преступ из става 1. овог члана и одговорно лице у правном лицу.

За привредни преступ из става 1. овог члана, поред прописане новчане казне привредном друштву или другом правном лицу може се изрећи и заштитна мера забране обављања одређене привредне делатности, а одговорном лицу заштитна мера забране вршења одређене дужности у трајању до десет година.

За привредни преступ из става 1. овог члана може се уз казну изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење привредног преступа, односно који су настали извршењем привредног преступа.

Прекршаји

Члан 126.

Новчаном казном од 500.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице ако:

1) планиране пројекте и активности у природи који нису обухваћени проценом утицаја на животну средину, а који сами или с другим пројектима или активностима могу имати утицај на еколошки значајно подручје или заштићено природно добро, обавља без сагласности (члан 10. став 3);

2) обавља радње, активности и делатности којима се угрожава хидролошка појава или опстанак и очување биолошке разноврсности (члан 18. став 4);

3) употребљава хемијска средства у заштићеним подручјима (члан 19. став 3);

4) користи хемијска средства, без прибављене сагласности Министарства (члан 19. став. 4);

5) генетички материјал узима из природе, супротно члану 20. став 2. овог закона;

6) обавља или предузима радње и делатности које могу нарушити својства заштићеног подручја (чл. 29. до 35);

7) обавља радње и/или активности које могу да доведу до нарушавања или уништавања еколошки значајног подручја (члан 40. став 2);

8) у заштићеном подручју обавља делатност супротно плану управљања (члан 52. став 4);

9) планиране радове и активности, односно извођење пројекта писмено не пријави управљачу (члан 57. став 4);

- 10) на примерен начин и о свом трошку не предузме све дозвољене радње и активности како би се спречио настанак штете (члан 64. став 2);
- 11) предузима радње којима се могу угрозити строго заштићене врсте биљака, животиња, гљива и њихових станишта (члан 74);
- 12) не прибави дозволу из члана 75. овог закона;
- 13) сакупља и користи заштићене дивље врсте супротно прописаним условима (члан 77);
- 14) обавља истраживања на заштићеним врстама без дозволе министарства и/или не достави резултате истраживања (члан 78);
- 15) користи забрањена средства за хватање и убијање дивљих животиња супротно члану 79. овог закона;
- 16) ако не предузима мере заштите из члана 81. овог закона;
- 17) уноси алохтоне дивље врсте и њихове хибриде у слободну природу супротно члану 82. овог закона;
- 18) врши премештање јединки аутохтоних дивљих врста без сагласности министарства (члан 84);
- 19) врши реинтродукцију дивљих врста без дозволе министарства (члан 85);
- 20) ако држи, узгаја, продаје и купује строго заштићене и заштићене дивље врсте супротно условима из члана 87. овог закона;
- 21) ако држи заштићене дивље животиње без дозволе Министарства (члан 88);
- 22) узгаја и тргује дивљим врстама супротно чл. 89. и 90. овог закона;
- 23) ако обавља послове прихватилишта без дозволе Министарства (члан 91);
- 24) поступа са нађеним примерцима заштићених дивљих животиња супротно члану 93. овог закона;
- 25) узима из природе геолошка и палеонтолошка документа који су проглашени заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа, заштићеном налазишту или лежишту минералних сировина супротно члану 98. овог закона;
- 26) врши истраживања налазишта геолошких и палеонтолошких докумената супротно члану 99. овог закона;
- 27) ако врши извоз покретних заштићених природних докумената, супротно члану 100. овог закона.

За прекршај из става 1. овог члана може се изрећи новчана казна у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, а највише до двадесетоструког износа тих вредности.

За прекршај из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у предузећу или другом правном лицу новчаном казном од 25.000 до 50.000 динара.

За радње из члана 125. став 1. тач. 5), 6) и 7) као и за радње из става 1. овог члана, казниће се предузетник за прекршај новчаном казном од 250.000 до 500.000 динара.

За радње из члана 125. став 1. тач. 5), 6) и 7), као и за радње из става 1. тач. 2), 5), 6), 7), 8), 9), 10), 11), 12), 13), 14), 15), 17), 18), 19), 20), 21), 22), 23), 24), 25), 26) и 27) овог члана, казниће се за прекршај физичко лице новчаном казном од 5.000 до 50.000 динара или казном затвора до 30 дана.

За прекршај из ст. 1, 4. и 5. овог члана може се уз казну изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење прекршаја, односно који су настали извршењем прекршаја.

Прекршај одговорног лица у органу државне управе, имаоцу јавних овлашћења, односно овлашћеном правном лицу

Члан 127.

Новчаном казном од 25.000 до 50.000 динара казниће се за прекршај одговорно лице у државном органу, органу територијалне аутономије, органу јединице локалне самоуправе и имаоцу јавних овлашћења ако:

- 1) не прати стање станишта и типова станишта (члан 16. став 4);
- 2) не одреди количину воде у влажним и воденим екосистемима која је нужна за очување хидролошке појаве и опстанак биолошке разноврсности (члан 18. став 5);
- 3) не прати стање еколошки значајних подручја, еколошких коридора и целе еколошке мреже (члан 39. став 4);
- 4) не води регистар заштићених природних добара (члан 50);
- 5) не достави планове управљања и извештаје о остваривању планова управљања и не обезбеди обавештавање јавности (члан 54);
- 6) у поступку израде плана не прибави услове заштите природе (члан 55. став 3);
- 7) не донесе Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби (члан 56);
- 8) не управља заштићеним подручјем на прописан начин (члан 68);
- 9) средства остварена по основу накнаде за коришћење природног подручја не користи за заштиту и унапређивање заштићеног подручја и не води их на посебном рачуну (члан 70. ст. 6. и 7);
- 10) не обавља стручне послове из оквира своје делатности из члана 102. став 1. тач. 8), 13), 16) и 19) овог закона.

Члан 128.

Новчаном казном од 5.000 до 30.000 динара казниће се за прекршај физичко лице ако не поступи по налогу чувара заштићеног подручја или га омете у вршењу његових овлашћења (члан 56. став 4).

Члан 129.

Новчаном казном од 5.000 динара казниће се за прекршај родитељ, старалац, односно одговорно лице у органу старатељства, ако због пропуштања дужног надзора над малолетником, малолетник учини прекршај из члана 126. став 1. тач. 11), 15), 21), 22) и 24) и члана 128. овог закона.

XVII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 130.

Природна добра заштићена до ступања на снагу овог закона, остају под заштитом, а управљачи, власници и корисници тих заштићених природних добара имају права и обавезе прописане овим законом.

Еколошка мрежа биће утврђена и постаје део европске еколошке мреже Натура 2000 до дана приступања Републике Србије Европској Унији.

Члан 131.

Правна лица која управљају шумама, дивљачи и водама дужна су да ускладе шумске, ловне, риболовне и водопривредне основе са одредбама овог закона приликом њихове обнове или прве ревизије.

Правна лица, предузетници и физичка лица која управљају заштићеним подручјем дужна су да планове управљања заштићеним подручјем ускладе са одредбама овог закона у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Власници стубова и техничких компонената изграђених пре ступања на снагу овог закона, који у великој мери угрожавају птице и слепе мишеве, предузеће у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона мере заштите од струјног удара, у складу са чланом 81. овог закона.

Правна лица, предузетници и физичка лица која обављају трговачку делатност у смислу овог закона дужна су да ускладе своје пословање са одредбама овог закона у року од тридесет дана од дана ступања на снагу овог закона.

Правна лица, предузетници и физичка лица који су власници или по било ком другом основу држаоци заштићених дивљих животиња и биљака, а за које је по одредбама овог закона, потребно прибављање дозволе, дужна су да поднесу захтев Министарству у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Управљачи заштићених подручја дужни су да ускладе управљање заштићеним подручјем са одредбама овог закона у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 132.

Завод је дужан да усклади свој рад, пословање и општа акта са одредбама овог закона у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Јавно предузеће „Национални парк Ђердап“, Јавно предузеће „Национални парк Шар планина“, Јавно предузеће „Национални парк Копаоник“, Јавно предузеће „Национални парк Тара“ и Јавно предузеће „Национални парк Фрушка гора“ дужна су да ускладе свој рад, пословање и општа акта са одредбама овог закона у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 133.

Влада, односно надлежни орган Аутономне покрајине Војводине основаће организације из члана 103. овог закона у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

За обављање послова из члана 103. овог закона средства, права и обавезе за рад Покрајинског завода за заштиту природе представљају део средстава, права и обавеза досадашњег Завода за заштиту природе Србије које се налазе на подручју Аутономне Покрајине Војводине.

Подела средстава, права и обавеза настала за време досадашњег рада Завода за заштиту природе Србије утврдиће се деобним билансом досадашњег Завода за заштиту природе Србије.

Организације из става 1. овог члана преузеће, даном почетка рада, средства, права и обавезе завода из става 2. овог члана, као и запослене у тим заводима.

Завод за заштиту природе Србије не може да отуђује имовину, врши статусне промене, ни да запошљава нове раднике од дана ступања на снагу овог закона до оснивања завода из става 1. овог члана.

Члан 134.

Подзаконски прописи за спровођење овог закона биће донети у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

До ступања на снагу прописа утврђених овим законом остају на снази прописи који су донети на основу Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04).

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе о заштити природе садржане у Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04) и Закон о националним парковима („Службени гласник РС”, број 39/93), осим одредаба чл. 6. и 7. и описа подручја националних паркова, а до доношења посебних закона.

Поступци започети према одредбама Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04) завршиће се по одредбама овог закона.

Члан 135.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.